

Uitgave: de Imkersbond ABTB, de Imkersbond van de LLTB, de Bond van Bijenhouders van de NCB, en de VBBN

6/10
oktober
1997

bijen

MAANDBLAD VOOR IMKERS

bijen

Van de redactie

Maandblad voor imkers ISSN 0926-3357
Jaargang 6, nummer 10, oktober 1997

Uitgegeven door de Imkersbond ABTB, de Limburgse Land- en Tuinbouwbond (LLTB), de Bond van Bijenhouders van de Noordbrabantse Christelijke Boerenbond (NCB) en de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland (VBBN)

Hoofdredacteur J. Beetsma

Redactie M.L. Boerjan, A. M. Kuypers, R.H. Molenaar, en M. Schyns.

258

Vaste medewerkers M.J. van Iersel, N. de Jong, A. Neve, en K. Zoet.

Redactiesecretaris M.J.E.M. Canters

Postbus 198, 6720 AD Bennekom Telefoon 0317 42 24 22
Telefax 0317 42 41 80 E-mail bijenhuis@tip.nl
Internetaansluiting: listserv@lifenet.nl

Financiële administratie

Spoorlaan 350, 5038 CC Tilburg
Telefoon 013 583 63 50
Bankrelatie RABO-bank Tilburg,
rekeningnummer 18.52.12.077, ten name van 'Bijen'.
Postbanknummer van de bank 1088813

'Bijen' verschijnt 11 keer per jaar omstreeks de eerste van de maand (de juli- en augustus nummers worden gecombineerd).

Oplage 8.200

Tarieven voor handelsadvertenties: op aanvraag bij de redactiesecretaris.

Niet-commerciële advertenties in 'Vraag en aanbod':
f20,00 per 20 woorden, elk extra woord f0,50
Betaling bij opgave.

Alle in 'Bijen' gepubliceerde meningen en inzichten blijven voor rekening van de auteurs. De redactie houdt zich het recht voor de bijdragen in te korten of te redigeren. Overname van artikelen en illustraties alleen met toestemming van de redactie en dan met bronvermelding. **Kopij, opgave en betaling van advertenties moeten uiterlijk zes weken voor de maand van plaatsing aan de redactiesecretaris worden opgestuurd.** Tekst bij voorkeur op een diskette insturen. Zo mogelijk met foto's of dia's.

Vormgeving en opmaak Grafisch Atelier Wageningen
Druk Drukkerij Modern b.v., Bennekom

Ter gelegenheid van het eeuwfeest van de VBBN een foto uit de oude doos: een pot honing van het Bijenhuis Wageningen anno 1897.

Een Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland die een eeuw bestaat laat natuurlijk van zich horen en zien. Een uitgebreid feestprogramma is opgenomen op de eerste pagina's, inclusief de presentatie van een echte bijen CD-rom. Het kleurkatern geeft dit extra dikke nummer van **Bijen** een feestelijk tintje.

Verder in dit nummer een terug- en vooruitblik van twee oud-voorzitters van de VBBN en een oproep tot meer samenwerking van de voorzitter van de Vlaamse Imkersbond. Binnen nu en tien jaar zal er in Nederland een tekort aan bijenvolken zijn, aldus de directeur van de Ambrosiushoeve. De rubriek 'Bijpraten' van Otto de Kat uit 't Groentje' verschijnt voor één keer weer in **Bijen**. Ab Kuypers ging op bezoek bij een hobby- en een beroepsimker en kwam tot de conclusie dat de werkwijze verschillend is maar de motivatie van beide imkers berusten op hetzelfde. Verder natuurlijk de bekende rubrieken 'Bijenplant in beeld' en 'Van imker tot imker', de auteurs kijken beiden een eeuw terug.
Marleen Boerjan

Inhoud

Open Dag Bijenhuis.....	259
Nationale Honingkeuring	Honingcommissie 260
Bijenhouden van achter je PC.....	H.J.J. van den Broek 261
Uitnodiging Symposium met opgave-bon.....	262
Op zoek naar de toekomst	Ab Kuypers 263
Binnen tien jaar een bijentekort	Aad de Ruijter 266
Van liefhebber tot professional	Ab Kuypers 268
De lezer schrijft	Roel ten Klei 270
In gesprek met Louis Baeten	Marco Overdiep 271
Van imker tot imker	Ko Zoet 272
100 jaar imkeren	Wieb Top 273
De langste tuin bloeit weer	Frans Janssen 274
Foto van de maand	276
Bij-praten.....	Otto de Kat 277
Imkerpraktijken	M.J. van Iersel 279
De mensen 'achter' het Bijenhuis.....	280
vervolg 'Van imker tot imker'	Ko Zoet 282
Bijenplant in beeld	Arjen Neve 284
Inzoemen.....	M.J. van Iersel 286
Imkersgesprek.....	Ab en Harry 287
Ede, bakermat van de imkerij.....	Jan Speelziek 288
Het verenigingsleven in Rotterdam	Jan Tempelman 289
Verenigingsnieuws ABTB	291
Verenigingsnieuws NCB	291
Verenigingsnieuws VBBN	291
Familieberichten	293
Kalender	293
Cursussen	294
Vraag en aanbod	295
Adressen	295
Handelsadvertenties	296

Open dag Bijenhuis 25 oktober 1997

Alle imkers zijn welkom op de Open Dag in het Bijenhuis, 25 oktober 1997.

Komt allen en vier het Eeuwfeest met ons mee, neem uw familie, vrienden en kennissen mee, dan maken we er met z'n allen een gezellige dag van.

Op zaterdag 25 oktober 1997 viert de VBBN het feit dat op 28 oktober 1897 de 'Vereeniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland' werd opgericht. Doel van de vereniging was: belangstelling wekken voor de imkerij en de achteruitgang van de bijenteelt tegen te gaan. Honderd jaar later is de doelstelling weinig veranderd, alleen de middelen om dit doel te bereiken zijn moderner geworden.

Wat is er allemaal te doen?

Het 100-jarig bestaan wordt gevierd met een Symposium, een Nationale Honingkeuring en een Open Dag. Het Symposium wordt gehouden in het WICC/IAC-gebouw te Wageningen vanaf 10.00 uur, en is getiteld 'De toekomst van de bijenhouderij'.

De Nationale Honingkeuring zal plaats vinden in een apart gebouw achter het Bijenhuis.

Programma Open Dag

Om 10.00 uur gaan de deuren open en vindt u in de grote hal een gezellige hoeveelheid kraampjes en informatiestands over:

- koninginnenteelt
- bijenprodukten en gezondheid
- de groenten- en fruitteelt
- biodiesel
- diverse bijenrassen
- diverse hobbies

Verder stands van:

- de Vlinderstichting
- de Stichting Robinia
- de Ambrosiushoeve
- groen- en milieugroepen

Ook zijn er kramen waarop diverse verzamelingen staan uitgesteld (o.a. honingpotten, bijenfilatelie).

Er zijn doorlopend demonstraties en workshops met onder andere de volgende onderwerpen: wasschilderen (encausting), nectaronderzoek, kaarsen maken, eenvoudige pollenanalyse met behulp van een microscoop en zelf wijn en bier maken. U kunt een kijkje nemen in de kunststraatwerkplaats,

een voorstelling van 3-dimensionale dia's bijwonen en ook een bezoekje aan de expositie en de drachtplantentuin behoren tot de mogelijkheden.

De Open Dag duurt tot 16.00 uur.

Ook de inwendige mens wordt niet vergeten: in de Bijenkroeg zijn hapjes en drankjes te koop.

Presentatie Jubileumboek in het WICC/IAC

Ter gelegenheid van het 100-jarig jubileum is door de heer Wieb Top een jubileumboek '100 jaar imkeren' geschreven. Het eerste exemplaar wordt 's morgens tijdens het Symposium aan burgemeester Sala van Wageningen aangeboden. 's Middags wordt in het Bijenhuis het tweede exemplaar aan de auteur overhandigd.

Presentatie CD-rom in het Bijenhuis

De CD-rom 'Wondere wereld van de honingbij' is bedoeld als educatief materiaal voor scholen, bibliotheken en geïnteresseerden in bijen en overige insecten. Tijdens de Open Dag zal deze CD-rom voor het eerst gedemonstreerd worden. Leden van de VBBN kunnen deze CD voor de speciale intekenprijs bestellen.

Uitslagen wedstrijden

Door de VBBN zijn dit jaar twee wedstrijden uitgeschreven: een fotowedstrijd en een etikettenontwerpwedstrijd. Tijdens de Open Dag zullen de uitslagen van deze beide wedstrijden bekend worden gemaakt.

Hoe bereikt u het Bijenhuis?

- Met openbaar vervoer: Midnet bus 83 van en naar het NS-station Ede/Wageningen, deze komt elk half uur langs het Bijenhuis en stopt bij halte 'de Oude Tol', vanaf deze halte is het 2 minuten lopen naar het Bijenhuis. Natuurlijk kunt u ook vanaf het station de treintaxi nemen. Voor sportievelingen zullen we voor extra fietsenrekken zorgen.

- Met de auto: het beste is om de pijlen volgen. Op de Grintweg zelf mag niet geparkeerd worden, wel is voor voldoende parkeerruimte in de omgeving gezorgd.

Vanaf de A12 Utrecht/Arnhem neemt u de afslag Wageningen/Ede. Aan het einde van de afrit gaat u linksaf richting Wageningen (u rijdt nu op de Willem Dreeslaan). Bij het eerste grote kruispunt (aan

de linkerkant ziet u Restaurant "t Gesprek) gaat u linksaf richting Bennekom (dit is de Grintweg) en volgt u de borden parkeren.

• Komende vanaf de A50 Arnhem/Nijmegen neemt u de afslag Wageningen/Oosterbeek. Richting Wageningen aanhouden. Bij het derde kruispunt met verkeerslichten (links ziet u de Peugeotgarage V.d. Weerd) gaat u rechtsaf (dit is de Diedenweg) bij het volgende kruispunt met verkeerslichten gaat u rechtsaf richting Bennekom. U zit nu op de Grintweg en kunt de parkeeraanwijzingen volgen.

Er is een kleine kans dat de Grintweg tijdens onze Open Dag nog is afgesloten i.v.m.

wegwerkzaamheden. In dat geval zal het Bijenhuis duidelijk aangegeven worden bij de wegomlegging.

Met behulp van onderstaande routekaart moet de reis naar het Bijenhuis geen enkel probleem opleveren!

Nationale honingkeuring 25 oktober

Commissie Honing

Tijdens de Open Dag van de VBBN wordt ook een Nationale Honingkeuring georganiseerd.

Inleveren van de te keuren (Nederlandse) honing vindt plaats tussen 09.00 en 10.00 uur in het Bijenhuis te Wageningen.

Gekeurd wordt in de klassen: **vloeibare honing, kristalliserende honing, gekristalliseerde - en crèmehoning, heidehoning en brokhoning.**

Van elke te keuren soort honing dient men drie potten in te leveren; men mag zo vaak meedoen in elke klasse als men wil.

De honingpotten moeten van glas zijn en het etiket mag niet meer dan 50% van de pot beslaan. De te keuren potten moeten voorzien zijn van een etiket dat voldoet aan de eisen van de Keuringsdienst van Waren (zie Bijen 1(6): 189 (1992) én 6(6): 174-175 (1997) 'honingkeuren en honingkwaliteit').

Dit betekent dat ook de naam van de imker op het etiket moet staan!

Bij de inname van de potten wordt het etiket gecontroleerd en daarna wordt door de innemende keurmeesters de naam onzichtbaar gemaakt. Bij de inname bepalen keurmeesters ook in welke categorie de honing zal worden gekeurd. De honingkeuring zelf is in het IMAG-gebouw achter het Bijenhuis.

De honing moet aan de volgende eisen voldoen:

- het moet honing zijn van dit jaar (1997);
- de inzender moet aangeven in welke klasse de honing meedingt: vloeibaar, gekristalliseerd, kristalliserend of crèmehoning, heidehoning of

heidemelange honing;

- de honing moet in drie gelijke, neutrale potten worden aangeboden;
- de potten moeten voorzien zijn van een etiket;
- de honing mag niet verhit zijn en moet van Nederlandse oorsprong zijn.

Van de winnende honing wordt een pollenanalyse gemaakt en de glucose-oxidaseactiviteit gemeten. Bij de overige potten honing zal steekproefsgewijs het HMF-gehalte worden bepaald.

De uitslag van de keuring zal in de loop van de middag in het Bijenhuis bekend worden gemaakt. De gekeurde honing (met vermelding van de bijbehorende prijzen) wordt tentoongesteld in de hal van het Bijenhuis.

Koek en andere bijenproducten

Voor overige klassen kan worden volstaan met één inzending, waarbij voor koekjes en kleine cakes een minimum geldt van 10 stuks.

Deelnemers mogen onbepaald inzenden. Deelname aan de Nationale Honingkeuring is gratis.

De hoogste te winnen trofee is de 'Ridder van Rappard' wisseltrofee voor de imker met de meeste punten in de meeste klassen. Voorts zijn er prijzen te winnen in alle klassen: een 1ste, een 2de en een 3de prijs alsmede de bijbehorende oorkonde.

Bijenhouden van achter je PC

H.J.J. van den Broek

Welkom in de wondere wereld van de honingbij. Na iedere muisklik komt u meer te weten over bijen, hommels, wespen en mieren. Wonderbaarlijke feiten komen aan het licht door middel van tekst, films en afbeeldingen. We volgen de werkzaamheden van de imker en reizen naar diverse drachtgebieden. Door een bijen-quiz wordt op een speelse manier uw kennis getest. Kom, laten we starten in het rijk van de insecten.

Met de bovenstaande woorden wordt u uitgenodigd de wondere wereld van de honingbij binnen te gaan met de CD-rom als hulpmiddel. Een interactieve presentatie over bijen en andere insecten. Deze CD-rom is samengesteld ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland (VBBN). Een blijvend cadeau aan het Nederlandse publiek, die informatie geeft over de imker en z'n bijen.

De CD-rom is er voor mensen die wel iets meer willen weten over insecten in tuin en veld en over het bijenhouden als mogelijke hobby.

Voorts is de CD-rom is voor bijenhouders die beginnen met bijenhouden. De films en de gesproken tekst geven extra informatie over de werkzaamheden van de imker.

Tenslotte is de CD-rom er voor scholen en milieu educatieve centra.

Wat is een CD-rom?

Iedereen kent tegenwoordig de muziek-cd, waarop muziek is vastgelegd in digitale vorm. De CD-rom gaat verder en bevat naast geluid ook tekst, plaatjes, foto's, videofragmenten en computerprogramma's. Met de CD-rom speler van de multimedia Personal Computer (PC) kan de informatie afgespeeld worden. Met de muis worden de verschillende afbeeldingen aangeklikt en ten volle benut. Met deze interactieve CD-rom kan alle informatie naar eigen wens en volgorde opgeroepen worden.

Inhoud van de Bijen CD-rom

Op de CD-rom is de informatie als het ware opgeslagen in de vorm van een warehouse met verschillende etages. Elke etage bevat specifieke onderwerpen: Insecten, Vliesvleugeligen, Bijenhouden, Drachtplanten en Informatie-Junior. Om bij de

informatie te komen hoeft je niet door alle etages heen te wandelen. Iemand die iets wil weten kan bij de ingang van het warehouse rechtstreeks, via de index, naar een bepaald onderwerp gaan (klikken) en komt direct op de juiste etage. Een onderwerp als 'koningin honingbij' bijvoorbeeld laat niet alleen een foto en een tekening van de koningin zien, maar geeft ook informatie over de koningin. Daarnaast wordt aan de hand van een filmpje de koningin in levende lijve getoond. Mocht een en ander toch niet duidelijk zijn dan kan men hulp vragen via de help-knop. Wil men iets weten over de hofstaat, dan komt men door het aanklikken van een knop op deze informatie terecht. Men kan altijd terug naar het begin van de etage of naar de ingang van het warehouse om de index te raadplegen of naar een vorig scherm. Er kunnen zijsprongen gemaakt worden naar andere bestuivers zoals hommels en solitaire bijen, naar de familieleden van de honingbij zoals wespen en mieren, die eveneens een plaats hebben binnen het ecosysteem. Ook de bomen en de planten die afhankelijk van bestuivers zijn, horen hierbij.

De jeugd

De etage Informatie-Junior is speciaal voor de jeugd samengesteld. Het stelt ze in de gelegenheid materiaal te verzamelen voor een werkstuk of te helpen bij de voorbereiding van een spreekbeurt. Daarnaast is er de mogelijkheid om de geselecteerde informatie te bewaren of af te drukken. Op een speelse manier kan tevens de kennis getest worden over bijen en bijenhouden.

Technische informatie

De CD-rom is ontwikkeld voor de platforms Macintosh en Windows. In de onderstaande tabel zijn de systeemeisen samengevat

	Apple Macintosh	M.S.-Windows
Systeem	7.1 of hoger	Windows 3.1 of 95
RAM	8 Mb	8 Mb
Quicktime	2.1 of hoger	2.1.2.*
Monitor	640x480 kleur	640x480 kleur
CD-speler	2x of meer	2x of meer

*) wordt meegeleverd met CD-rom

Naschrift van het Hoofdbestuur

Het idee voor een CD-rom kwam van Koert Pieters en werd snel overgenomen door Henk van den Broek. Het HB heeft lang gearzeld omdat we onvoldoende bekend waren met de materie om de kans van slagen en de risico's te kunnen inschatten. Maar dankzij demonstraties van deze computerfreaks zijn we over de streep getrokken en terecht. Nu hebben we bij het ingaan van de tweede eeuw VBBN een medium om de bijenhouderij te ondersteunen dat volledig bij de tijd is. De bijenhouderij is zich aan het vernieuwen, de CD-rom is daarvan een symbool.

Wij weten van nabij hoeveel tijd en inspanning eerst Koert Pieters, en later ook Henk van de Broek er hebben ingestoken. Henk heeft heel veel beeldmateriaal verzameld, gedigitaliseerd en alle teksten geschreven. Te veel eigenlijk maar we weten ook dat dergelijke klussen onder hoge tijdsdruk nauwelijks in teamwork zijn te doen: verstand op topniveau en blik op oneindig. Hier dus alvast een woord van grote dank aan hem maar ook aan hen die hem hebben geholpen met het belangeloos ter beschikking stellen van dia's en filmmateriaal, teksten hebben gecontroleerd en nog veel meer.

We kunnen daarom met recht zeggen dat het een VBBN-CD-rom is. De inhoud van en door de VBBN. En vervolgens in een technisch jasje gestoken door de producent, ABECON. Hartelijk dank!

Uitnodiging Symposium

De Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland (VBBN) bestaat op 29 oktober 1997 honderd jaar. In het kader van dit jubileum organiseert de VBBN een symposium 'De toekomst van de bijenhouderij'. Zie ook Bijen 6(9):241-242 (1997).

Het programma ziet er als volgt uit.

09.30 u: Zaal open, ontvangst met koffie

10.00 u: Opening door D. Vunderink, voorzitter VBBN

10.05 u: Dr. P.A. Oomen, medewerker

Plantenziektkundige Dienst te Wageningen en dagvoorzitter, toelichting programma

10.10 u: Prof. Dr. P. Zonderwijk, emeritus hoogleraar in de Onkruidkunde, de Vegetatiekunde en de Plantenecologie Landbouwuniversiteit Wageningen: 'Wat betekent natuurontwikkeling voor de imker?'

11.30 u: Koffiepauze

11.50 u: Prof. Dr. Louise E.M. Vet, hoogleraar Entomologie, Landbouwuniversiteit Wageningen: 'Op weg naar duurzame gewasbescherming: een zonnige toekomst voor nuttige insecten'.

12.30 u: Vragen en discussie

12.55 u: Het jubileumboek 'Honderd jaar Imkeren' uitreiking van de eerste exemplaren.

13.10 u: Sluiting door de voorzitter van de VBBN.

De deelname bedraagt f25,00 (VBBN-leden f20,00).

Deelnemen aan de lunch bedraagt f15,00.

U kunt zich opgeven door het verschuldigde bedrag over te maken op Postbanknummer 84.68.01 of bankrekeningnummer 53.90.42.897 t.n.v. VBBN Bennekom, o.v.v. 'Symposium VBBN 25 oktober', en onderstaande bon (u mag ook een kopie maken) ingevuld te zenden aan: Secretariaat VBBN, Antwoordnummer 344, 6700 WB Wageningen.

Naam:

Adres

Postcode:

Woonplaats:

Na ontvangst van het verschuldigde bedrag krijgt u het toegangsbewijs en desgewenst een lunchcoupon toegestuurd. Inlichtingen: 0317-422422.

Op zoek naar de toekomst

Ab Kuypers

Met de 'opdracht' uit Wageningen het verleden te laten rusten en de toekomst aan te kaarten, ben ik op bezoek geweest bij twee oud-voorzitters van de VBBN: Jan Speelziek en Piet Muntjewerf. Praktisch gezien geen probleem, missie volbracht. Inhoudelijk lag dat iets moeilijker, want wat is de toekomst zonder verleden?. Oordeelt u zelf over de verschillende standpunten.

Overgangperiode

'Over het toekomstperspectief van de Nederlandse imkerij doe ik geen uitspraken,' aldus wordt mijn verwachting door Jan Speelziek al bij het begin van ons gesprek de grond in geboord. Later blijkt dat deze spraakwaterval uit Teuge tussen neus en lippen door voldoende opmerkingen voor mijn notitieblok plaatst om 'er toch nog iets van te maken'. Na de 40 jaar durende regeerperiode van Van Rappard was het de beurt aan Jan Speelziek het roer van de VBBN in handen te nemen. Tevens het moment om aan het besturen een toegankelijker inhoud te geven. 'Die overgangperiode was een vrij ingewikkelde tijd. Heel wat zaken vroegen om een nieuw gezicht.' Negen jaar

Jan Speelziek

lang de voorman van de grootste organisatie voor bijenhouders. Een periode waarop hij met tevredenheid terug ziet. 'Het was een heel fijne, boeiende tijd.'

Ontwikkelingen

Over de ontwikkelingen in de bijenteelt in het algemeen een forse uitspraak: 'Vergeleken met bijvoorbeeld Amerika lopen wij behoorlijk achter. Ik kreeg vorig jaar een boekje uit 1911 over de ontwikkeling van die Amerikaanse bijenteelt van de voorgaande vijftig jaar (Fifty years among the bees, van R.C.C. Miller). Men was daar toen al met zaken bezig waaraan in Nederland pas halverwege deze eeuw werd gedacht.' Die Hollandse 'traagheid' schrijft Jan Speelziek toe aan conservatisme onder de imkers en geeft de Tweede Wereldoorlog aan als omslagpunt, waarna het ook hier de moderne kant opgaat. Hoewel hij in de huidige bijenhouderij de korfimerij terugwijst naar nostalgische genoegens, geen kwaad woord over die 'ouderwetse imkers'. 'Vergeet niet de kennis die er onder korfimmers aanwezig was, hoor. Die wisten niet alleen heel goed waarmee zij bezig

263

waren, zij stonden ook heel dicht bij de natuur. Meer dan wij tegenwoordig. Veel oude wijsheid en kennis is verdwenen. Ik vind dat wel jammer. De huidige ontwikkelingen, ik noem bijvoorbeeld de Buckfast-bijen, geven leuke dingen, maar evenveel nare.' En wat de toekomst betreft? Aan de hand van tabellen en berekeningen, waarin bevolkingsgroei, aantal (georganiseerde) imkers, inkrimping van de totale drachtweide en dergelijke zaken aan de orde komen wordt mij duidelijk gemaakt dat over die toekomst gewoon geen uitspraken te doen zijn.

Dracht

'De overbegrazing is mijn inziens een probleem van deze tijd. Er is heus nog wel dracht. Maar de imker zal daar individueel naar op zoek moeten. De mentaliteit is echter dat waar de één staat, daar wil de ander ook staan. Met als gevolg lage honingopbrengsten. Voor mijzelf ben ik wel optimistisch, ik vind mijn plaatsjes wel. De inventiviteit van imkers is helaas maar beperkt. Ook het gedrag bij de dracht laat nog wel eens te wensen over. Het is natuurlijk niet gek dat beheerders op een gegeven moment liever geen imkers in hun gebied toelaten wanneer er lieden zijn die daar een rotzooitje hebben achtergelaten. Ik heb dat wel meegemaakt hoor...'

Onderwijs

'We zitten wel te klagen zeg,' klinkt het min of meer verontschuldigd. Over de laatste ontwikkelingen in het bijenteeltonderwijs, waarbij de agrarische scholen een beslissende rol zijn gaan spelen is hij minder te spreken: 'Een belangrijke reden van het teruglopen van het aantal leerlingen en dus van nieuwe imkers!' 'Leraren bijenteelt waren dat vroeger uit pure liefhebberij. Zij deden het met een groot enthousiasme. Waarom zou dat nu niet meer kunnen? Nu moet van de overheid alles via de scholen lopen. De lessen moeten persé gegeven worden door eigen leerkrachten, dat hoeven niet eens imkers te zijn. Belachelijk. Ik heb wel begrip voor die zogenaamde 'zwarte' cursussen. Daar is niets mis mee. Vroeger leerde je het vak toch ook van vader op zoon? De verenigingen, die nu hun invloed op het bijenteeltonderwijs kwijt raken, zouden hier toch wat aan moeten doen.'

Samenwerken

Eén van de eerste opdrachten die hij zichzelf gaf bij het aanvaarden van zijn voorzitterschap was het samenbrengen van de verschillende imkerorganisaties. Een samenwerking die al bijna rond was toen hij Van Rappard opvolgde. Door A. Vink, lid HB, uit Den Haag

had daar reeds veel voorbereidend werk verricht. 'Prachtig en goed werk, ik heb daar nog altijd grote bewondering voor,' verzucht Jan Speelziek. 'Op het laatste moment is het helaas onder Van Rappard toch nog kapot gegaan. Hoe ik mij ook had voorgenomen tot eenheid te komen, het is mij niet gelukt. Ik zie ook nu geen oplossing zolang men geen afstand kan nemen van de eigen geschiedenis. Ik wil geen zwartkijker zijn, ik vind het wel droevig. In feite zitten we met een historisch scheefgegroeide organisatie van vijf bonden. Het lijkt bijna onmogelijk ooit tot één vereniging te komen. En wat kost dat allemaal niet. Vijf besturen, met al hun eigen onkosten, dat is straks toch niet meer te betalen? Naar de overheid en bij subsidieaanvragen staan we natuurlijk ook niet sterk. Men steekt geen geld in een verdeelde organisatie.' Zo sprak een man die nog vlotter en met nog meer woorden praat dan hij schrijft over zijn grootste liefhebberij.

Vier dagen later...

...en 75 kilometer de andere kant op. Piet Muntjewerf, opvolger van mijn vorige gesprekspartner, vertelt mij zijn visie op de toekomst van de imkerij. 'Met onze varroabestrijding, die veelal met chemische middelen gebeurt, zijn we al lang niet meer helemaal met de natuur bezig. Wat betreft Amerikaans vuilbroed (AVB) zal het net zo gaan als ooit met de tracheeënmitbesmettingen. Ik denk dat we bij een toenemend aantal AVB-gevallen van het vernietigen van bijenvolken zullen overgaan naar het gebruik van bestrijdingsmiddelen, mede door de terugtrekkende overheid. Ik vind dat alles bij elkaar een achteruitgang. Dit is niet meer dicht bij de natuur en zal er toe leiden dat veel imkers, met tegenzin voor chemische middelen, er de brui aan zullen geven. Of andere methoden zullen aanslaan weet ik niet, die vragen meer aandacht en meer werk. Nieuwe cursisten zullen zich over dit chemische verhaal verbazen, kortom het beeld van de imkerij is sterk veranderd.'

Vergrijzing

Piet Muntjewerf ontkent de vergrijzing in de imkerij niet. Maar een echt probleem ziet hij er niet in. Van de jeugd verwacht hij vooral een veranderde instelling. Piet Muntjewerf: 'Wat is er tegen dat vutters gaan imkeren? Met enkele volken hebben zij een groot genoegen aan een voor hen nieuwe liefhebberij. Helaas, zullen zij in de pas moeten lopen met de moderne 'techniek'. Oorzaken voor de vergrijzing vindt hij vooral in het feit dat de ouderwetse 'vader op zoon' imker van het

platteland verdwenen is. Urbanisatie en andere interessen hebben tot gevolg dat minder mensen gaan imkeren. Bovendien is het economisch belang sterk afgenomen. 'De jongelui krijgen tegenwoordig zo veel zaken aangeboden. Hun interessen liggen anders dan vroeger. De jeugd heeft in de maanden van het imkerseizoen zoveel andere dingen te doen. Voor imkeren is tijd noch belangstelling. Een enkeling, die dicht bij de natuur staat, die zal nog willen imkeren. Voor de lol, niet meer zozeer voor de honing. Ik denk niet dat het aantal imkers zal toenemen.'

Voldoende

Voor Piet Muntjewerf hoeft dat aantal imkers ook helemaal niet toe te nemen. 'De spoeling is toch al dun. Ik heb daar eens een berekening op los gelaten. (Zie **Bijen** 4(9): pag. 227 ev.(1995)). Zo rond de 10.000 imkers, met het huidige gemiddelde aantal volken, dat is voldoende. Al die activiteit als werven en opleiden, ik zie daar weinig groei in. Bijverdienen aan de bijen doen nog maar heel weinig imkers. Betreurenswaardig is het daarentegen dat zo'n 10 à 20% van de imkers niet georganiseerd is. Dat is wel gebleken tijdens het uitbreken van Amerikaans vuilbroed. Opmerkingen als: 'We betalen wel contributie, maar wat krijg je daarvoor terug, in het 'blaadje' staat niet veel soeps, de overheid doet niets meer voor ons, de suiker is ook al niet meer goedkoop.' Ik betreur ze zeer.'

Bijenweide

Problemen op drachtgebied, Piet Muntjewerf lijkt minder pessimistisch dan menig ander. 'Mensen als Frans Janssen spannen zich enorm in voor drachtverrijking, dat is een goede zaak. Waar ik zelf mijn hoop een beetje op vestig zijn de ontwikkelingen in de landbouw. De intensieve melkveehouderij is op zijn retour. De tendens, opgelegd vanuit Brussel, wordt: minder melk, minder koeien, geen krachtvoer maar eigen gras als voedsel. Het mestbeleid zal er toe leiden dat er minder stikstof in de bodem komt, dat betekent op den duur meer klaver. Je ziet dat nu al. In zulke zaken, zie ik een kleine mogelijkheid tot verbetering.'

Nog één keertje 'samenwerken'

'Samenwerking van de imkerorganisaties, ik ben daar sterk voor. Het zal er ook ooit wel een keer van komen, niet op korte termijn. Ik heb bij het ontstaan van **Bijen**, de gedachte uitgesproken 'verenigen doe je met een krant'. Ofwel, nu de organisaties zelf. Momenteel gaan er stemmen op die pleiten voor meer macht voor de VBBN. Je hoort geluiden als, de

Piet Muntjewerf

VBBN haalt de kastanjes uit het vuur, wij maken min of meer de dienst uit, de anderen strijken daar de eer van op. Zo'n standpunt bevordert het opgaan in één vereniging mijn inziens niet. Zo denkend kom je hoogstens op een federatief verband uit. Maar zoiets hebben we in feite al in de Bedrijfsraad. Ik vraag me wel af wat het bestaansrecht van andere bonden nog is nu hun 'moederorganisaties' zijn opgegaan in de Land- en Tuinbouw Organisatie, de LTO. Waarom dan nog wel aparte bijenhoudersbonden?'

Terugblik

Piet Muntjewerf, zes jaar voorzitter, dat was niet altijd een ongedeeld genoegen. 'Ik heb het weliswaar zes jaar lang met veel plezier gedaan, toch was het niet zo'n plezierige tijd hoor. Er was veel kritiek van bestuursleden, die zelf ook niet uitblonken in activiteiten. Veel gezeur over de afdeling handel, ook tijdens de jaarvergaderingen. Nu is deze gescheiden van de vereniging, na enkele harde maatregelen gaat het nu goed. Verder stond ik ingrijpende bestuursverandering voor. Mijn voorstellen tot vernieuwing zijn niet altijd in dank afgenomen. De uiteindelijke vorm waarin het allemaal is terechtgekomen, is niet helemaal mijn idee. Die veranderingen zijn pas na mijn tijd doorgevoerd. Ik denk dat het nu allemaal veel beter functioneert. Niettemin, het was een groot genoegen te hebben kunnen meehelpen de VBBN in het goede spoor te houden.'

Binnen tien jaar een bijentekort

Aad de Ruijter

De bijenhouderij verandert. Honingproductie is niet meer de belangrijkste rol van een bijenvolk. Dat is nu bestuiven. Deze verandering vraagt een omslag in de manier van bijenhouden. Bereidt de Nederlandse bijenhouder zich wel voldoende voor op deze nieuwe taak?

Ontwikkelingen in de bijenhouderij

In 1997 zijn er in Nederland ongeveer 10.000 bijenhouders waarvan er ruim 8.000 georganiseerd zijn in vijf bijenhoudersverenigingen. In totaal worden er ongeveer 80.000 bijenvolken gehouden. In 1946 waren er in Nederland ongeveer 23.000 bijenhouders die samen 160.000 bijenvolken hielden. Tussen 1985 en 1997 is het aantal imkers met ongeveer 3.000 gedaald, het aantal bijenvolken in Nederland is in deze periode teruggelopen met 35.000. De afname van de belangstelling voor het houden van bijen wordt vooral veroorzaakt door het verminderen van de drachtmogelijkheden in de afgelopen jaren. De bijenhouderij is sterk vergrijsd. De gemiddelde leeftijd van de bijenhouders in Nederland is 53 jaar. De verwachting is dat het aantal bijenvolken in de komende jaren nog verder zal dalen. Met name bij jongeren bestaat er weinig belangstelling voor het houden van bijen. Als deze teruggang door blijft gaan kan op termijn een tekort ontstaan aan bijenvolken voor de bestuiving.

Het gemiddelde aantal bijenvolken per vierkante kilometer is in Nederland de laatste tien jaar gedaald van 3,5 naar 2,5. Het gemiddelde aantal bijenvolken per vierkante kilometer in Europa varieerde in 1989 van 0,2 in Ierland tot 9,9 in Griekenland.

Honingproductie in Nederland

De gemiddelde honingproductie bedraagt per jaar ongeveer 5 à 10 kg per bijenvolk. Dit betekent globaal een totale produktie tussen de 400.000 en de 800.000 kg met uitschieters naar boven en beneden. De honingconsumptie bedraagt in Nederland gemiddeld ongeveer 1 kg per persoon per jaar. Dit betekent dat ongeveer 3 à 7% van de nationale consumptie door de Nederlandse bijenhouders wordt geproduceerd. De waarde van de honing, die nagenoeg geheel via huisverkoop wordt afgezet bedraagt ongeveer vijf à tien miljoen gulden per jaar.

In Nederland zijn er vrijwel geen beroepsmatige imkers die uit de opbrengst van honing een inkomen behalen.

Bestuiving

In de afgelopen 10 jaar is het aantal bijenvolken, dat in Nederland voor bestuiving in land- en tuinbouw wordt gebruikt, gestegen van 25.000 naar 35.000. Voor bestuiving in de fruitteelt worden naar schatting 30.000 bijenvolken gebruikt. Voor de groenteteelt onder glas worden 3.000, en in de zaadteelt 2.000 bijenvolken gebruikt. De laatste jaren hebben een aantal bijenhouders zich beroepsmatig toegelegd op de verhuur van bijenvolken voor bestuiving in de groenteteelt onder glas en de zaadteelt. Er zijn ongeveer twintig beroepsmatige bestuivingsimkers die gemiddeld 250 bijenvolken inzetten. De verwachting is dat deze ontwikkeling door zal zetten. De huurders van bijenvolken voor bestuiving eisen een goede service en begeleiding door de bestuivingsimker. In de praktijk is vaak gebleken dat de meeste kleine bijenhouders deze in onvoldoende mate kunnen leveren. Hoewel de professionalisering van de bestuiving een positieve ontwikkeling is, zijn er structureel toch enkele problemen. De (semi) professionele bestuivingsimker is vooral geïnteresseerd in gewassen die het jaar rond bloeien of in ieder geval gedurende een langere periode. Dit betreft vooral gewassen in de glasgroente- en de zaadteelt. Alleen bij die gewassen kan economisch gewerkt worden. Het is voor deze imkers niet rendabel bijenvolken een jaar lang te verzorgen om ze uitsluitend in het voorjaar voor 2 of 3 weken te verhuren voor de bestuiving van bijvoorbeeld fruit. Dit betekent dat een groot deel van onze land- en tuinbouw afhankelijk blijft van imkers die als neveninkomsten enkele tientallen volken hebben of die als hobby enkele volken in de tuin houden. Vooral het houden van bijen als bron van neveninkomsten op agrarische bedrijven is snel aan het verdwijnen door de beperkte mogelijkheden om honing te winnen. De taak van de hobby-imker wordt dus steeds belangrijker. Door de krappe beschikbaarheid van bijenvolken kunnen echter gemakkelijk situaties ontstaan waarin een plotselinge toename van de vraag naar bijenvolken, niet meer adequaat opgevangen kan worden.

Economische betekenis van bestuiving

Het is moeilijk om de exacte economische betekenis van bijen voor de bestuiving in land- en tuinbouw aan te geven omdat deze van jaar tot jaar en van gewas tot gewas verschillend is. Bij veel buitenteelten is wind-bestuiving ook belangrijk.

Bij een aantal teelten zijn bijen onmisbaar voor de bestuiving. Het betreft uitsluitend bedekte teelten. Bij bedekte teelten is bestuiving door wind uitgesloten en is men helemaal aangewezen op bestuiving door insecten. De belangrijkste gewassen zijn courgette, augurk, meloen, aardbei, houtig kleinfruit en vele zaadteeltgewassen. De economische waarde van deze teelten bedraagt ongeveer 200 miljoen gulden per jaar.

Bij een aantal andere teelten wordt door het gebruik van bijen de bestuiving verbeterd. Het betreft groot fruit, aardbei en houtig klein fruit in de volle grond, zaadteelt en paprika onder glas. De totale economische waarde van deze gewassen bedraagt 1.500 miljoen gulden per jaar.

Sinds 1990 worden ook geteelde hommels gebruikt, voornamelijk voor de bestuiving van tomaat. Bij de teelt van hommels is stuifmeel dat door bijen is verzameld onmisbaar. Ook worden jonge bijen gebruikt bij het opzetten van nieuwe hommelvolkjes. De gelidelijke omzet van tomaat in Nederland is ongeveer 850 miljoen gulden.

Bestuiving in de natuur

Naast bestuivingsdiensten voor land- en tuinbouw zijn bijen ook van belang voor de bestuiving van veel planten in de wilde flora. Ook ander wilde bloembezoekende insecten zoals de hommels en de solitaire bijen zijn belangrijk voor bestuiving in de natuur. De honingbijen spelen vooral een rol bij de bestuiving van planten die in wat grotere oppervlakten voorkomen. Er is nog maar weinig onderzoek gedaan naar de betekenis van bestuiving door honingbijen en andere insecten in de natuur.

De waarde van bijen voor de bestuiving in de natuur is in twee onderdelen te splitsen:

1. Door de bevordering van met name kruisbestuiving door bijen wordt de zaadvorming en daarmee ook de instandhouding van vele een- en tweejarige planten in de natuur gewaarborgd.
2. Door het bestuivingswerk van bijen ontstaan er meer zaden, bessen en andere vruchten. Deze vormen het voedsel voor vogels en vele andere diersoorten. Bijen dragen door hun bestuivingswerk ook bij aan de instandhouding van de natuurlijke fauna.

Monitoringfunctie

Honingbijen worden door imkers verzorgd. De imker zorgt voor huisvesting (kasten en raten) en hij zorgt ervoor dat de bijenvolken voldoende voedsel hebben om de winter te overleven. De aanwezigheid van honingbijen zegt dus weinig over de bijenvriendelijkheid van ecosystemen in natuurgebieden. Hommels, vlinders en solitaire bijen kunnen deze monitoringsfunctie wel vervullen. Bijen vervullen een andere monitoringsrol. Honingbijen zijn in de bestrijdingsmiddelenwet wettelijk beschermd. Als bijen gedood worden door bespuitingen in land- en tuinbouw wordt actie ondernomen door de bijenhouders. Door deze monitoringsfunctie worden ook andere bloembezoekende insecten zoals hommels, solitaire bijen en vlinders beschermd.

Bedreigingen voor de bijenhouderij

Bijenziekten vereisen veel aandacht van de bijenhouders. Door de overheid is op de Ambrosiushoeve een servicepunt voor bijenziekten ingericht waar de bijenhouders informatie en verdere hulp wordt geboden bij de bestrijding van de bijenziekten. De varroamijt is de grootste bedreiging voor de honingbij. De huidige chemische bestrijding biedt op de langere termijn geen uitkomst. Meer onderzoek en voorlichting over biologische bestrijdingsmethoden is gewenst. Ook sterven er jaarlijks veel bijenvolken door verkeerd gebruik van bestrijdingsmiddelen in de land- en tuinbouw. Er worden door de overheid onvoldoende middelen verstrekt om de oorzaak van de spuitschade vast te stellen en de bijenhouder schadeloos te stellen.

Tenslotte

Wanneer we dit totaal overzien kan niet anders geconcludeerd worden dan dat de bijenhouderij gezien moet worden als een volwaardige teelt die door haar verenigingsstructuur qua bedrijfsvoering niet vergeleken kan worden met andere land- en tuinbouwsectoren. Het belang van een gezonde bijenhouderij in Nederland is echter zeer groot, niet alleen economisch gezien vanuit de land- en tuinbouw, maar ook voor de instandhouding van de natuur. Duurzame landbouw kan niet bestaan zonder bijen. Bovendien is de bijenhouderij voor velen een zeer gewaardeerde vorm van recreatie.

Van liefhebber tot professional

Ab Kuypers

Soms lijkt het erop dat er evenveel bedrijfsmethoden zijn als Nederland imkers telt. Nu zal dat wel meevallen maar dat er verschillen zijn staat vast. Hierbij een vergelijking tussen een 'bovenmodaal'- en een beroepsimker. Ik sprak midden in het seizoen met Jan Charpentier en met Cees van Holland.

Betere imkers

Actief in diverse commissies van VBBN en VIB (Vlaamse Imkers Bond), voorzitter van 'Schier' en mede-redacteur van het blad 'Betere bijen'. Over imkeren in het algemeen: 'Bijhouden, Ab, is een spel tussen imkers en bijen. Soms reageren bijen anders dan je verwacht, daarop moet je proberen in te spelen.' Over zijn bedrijfsmethode is hij mijn inziens iets te bescheiden. 'Ik weet niet in hoeverre mijn imkeren afwijkt van anderen.' Aan het woord is Jan Charpentier. 'Wat anderen precies doen, dat hoor je niet altijd. Veel imkers blijven werken volgens de de Aalstermethode, zoals ze ooit hebben geleerd. Ik zie daar geen ontwikkeling in. Vroeger was dat goed, daardoor konden korfimmers de overstap maken naar kasten. Maar nog steeds wordt deze methode op cursussen aangeleerd als enig juiste. Wat er in de loop van de tijd verder is ontwikkeld, dat komt amper of helemaal niet aan bod. Mijn streven is er op gericht het imkeren te verbeteren. Ik vind dan ook dat Nederland misschien geen behoefte heeft aan meer, wel aan betere imkers.'

Koninginnenteelt

Jan Charpentier maakt zich zorgen over de kwaliteit van de bijen in het algemeen. Basis van zijn methode is daarom het verbeteren of ten minste in stand houden van de kwaliteit van de bijenpopulatie. 'Er zit veel hybridisering in de Nederlandse bij, dat gaat niet goed, dat levert steeklustigheid op als je ze hun gang laat gaan. Mijn idee is via eenvoudig toe te passen koninginnenteelt een oplossing te bieden. Daarbij wordt vooral de stekerigheid van onze bijen teruggedrongen door uit te gaan van zachttaardig materiaal. Mijn ideaal is dat ik redelijk in de bijen kan werken, zonder kap en handschoenen. Zelf teel ik o.a. na van koninginnen van Schiermonnikoog die op eigen stand worden bevrucht.'

Standbevrucht

De methode die Jan Charpentier voor ogen staat, 'bepaalde koninginnenteelt' zoals hij die zelf noemt, is toepasbaar voor iedereen, ook voor beginners en gaat uit van zachttaardig materiaal. Jan: 'Het hoeft daarbij niet om een bepaald ras te gaan. De aanwezigheid van meerdere rassen hoeft wat ik voorsta niet in de weg te staan. Ik denk aan zogenaamde overlarfprojecten waarbij op vaste adressen, waar wordt geselecteerd, aangenomen moerdoppen beschikbaar zijn. Zo kan je het overlarven aan deskundigen overlaten. De imker, ook de beginner, kan zelf zijn koninginnen opkweken en op eigen stand laten bevruchten. Op deze wijze is voor iedere imker selectie en koninginnenteelt eenvoudig toe te passen. In onze kring van Berlicumse imkers werken we al gedeeltelijk zo. Vlaanderen geeft ons daarin het goede voorbeeld.'

Zwermbeheersen

'Het systeem van vegers maken behoeft dringend verandering,' aldus Jan Charpentier. 'Mijn zwermbeheersing doe ik als volgt. Van de productievolkten maak ik afleggers (drieramertjes) en geef daarvoor in de plaats kunstraat. Zo haal je de druk een beetje van de ketel. Bij toch opkomende zwermvlucht wordt een tussenaflegger gemaakt. Intussen kweek ik jonge moeren op in die drieramers. Negen dagen nadat de oude moeren zijn verwijderd krijgen de volken een nieuwe, leggende moeder.' Zowel het 'bepert koninginnentelen' als zijn wijze van zwermbeheersing zijn ingebouwd in de cursus die door Jan Charpentier is ontwikkeld en nu met succes in Berlicum werd geïntroduceerd. 'Onze 'grijze' cursus (Jan is leraar bijenteelt en dus geeft hij geen 'zwarte' cursus) is niet de gebruikelijke voor beginners. We noemen hem 'modern imkeren'. Hierin komen mijn idealen van betere imkers en betere bijen samen.'

Onderwijs

Zelf heeft hij allerlei cursussen op het gebied van de bijenteelt gevolgd, zowel in Nederland als in onze buurlanden. Begonnen met een beginnerscursus, volgden cursussen op het gebied van de koninginnenteelt, honingkeurmeester, kunstmatige inseminatie en is hij zelf leraar bijenteelt, dit allemaal omdat 'Overal iets (kennis) te halen is'. 'Het onderwijs moet wel onder goede controle staan. Ik vind ook dat leraren

bijenteelt regelmatige nascholing behoeven. Koninginnenteelt moet zeker een vast onderdeel van cursussen worden, nu wordt daarover eigenlijk niets aan beginners doorgegeven.'

Honing

'De huidige honingkeuringen hebben nauwelijks waarde. Het is een oordeel op uiterlijk, over de kwaliteit van de honing zegt het weinig. In Berlicum zijn we begonnen met een keurmerk, 'Balkums goud'. Behalve de garantie voor een streekeigen produkt is men tevens verzekerd van kwaliteit. Onze keuring begint al bij het slingeren, waarbij we letten op alle omstandigheden waaronder dat gebeurt. Daarna worden er monsters

Jan Charpentier: ...zonder kap en handschoenen...

voor onderzoek naar de MAS, afdeling levensmiddelen-technologie in Boxtel gestuurd. Pas wanneer daar blijkt dat de honing aan alle eisen voldoet mag het definitief 'Balkums goud' worden genoemd,' aldus Jan Charpentier, een imker die toch wel echt boven mijn gemiddelde uitsteekt en wiens werkwijze meer aandacht verdient dan dit beperkte verslag biedt.

Beroepsimker

Hij zit midden in de drukte van de honingooft. 'Een beetje tegen de verwachting in hebben de bijen, vooral in de polder, de laatste weken toch nog veel honing binnen gehaald.' Op een vrije zondag heeft hij niettemin tijd voor een gesprek. Ook nu weer een gesprek dat meer oplevert dan hier kan worden vermeld. Cees van Holland, naar eigen zeggen nog de enige beroepsimker die ons land kent. 'In ieder geval wat betreft de imkers die werken zoals ik, voor de honing. Anderen richten zich vooral op de bestuiving in de kassen. Daarnaast zijn er de bedrijfsimkers bij enkele

zaadteeltbedrijven. Ik doe overigens ook wel bestuivingswerk, dat moet wel wil ik kunnen rondkomen. Hoe het ook zij, Cees is een echte vader-op-zoon imker, die de tijden zoals wij die kennen uit de verhalen over de oude korventeelt nog aan den lijve heeft meegemaakt.

Getallen

In de loop van ons gesprek wordt me duidelijk dat de bedrijfsmethode van Cees van Holland in feite niet zoveel afwijkt van die van de meeste hobby-imkers. De verschillen liggen vooral in de aantallen waarmee in het bedrijf van Cees, 'De werkbij', wordt gewerkt. Jaarlijks worden zo rond de 350 volken ingewinterd.

Cees van Holland: ...voor de honing...

Ofwel, waar wij als hobby-imker denken in kilo's honing, doet Cees dat in tonnen. Hetzelfde geldt voor de hoeveelheden suiker. Dat alles betekent overigens niet dat hij zich niet thuis zou voelen in de wereld van ons 'amateurs'. Veel verder dan de normale kritiek, die ook bij elke serieuze imker bestaat, komt hij niet. Klachten over de troep die wordt achtergelaten bij drachten werken voor Cees als beroeps sterker als nadeel dan voor anderen. Ook het verkopen van honing tijdens bijenmarkten onder de afgesproken prijs en het werken onder de geldende bestuivingsvergoeding zijn punten die hem allerminst bevalen.

Een bijenjaar

Vakantie neemt de familie van Holland op tijdens de rustigste periode van het jaar, januari. 'Dan zijn er ook geen volken in de verhuur en hebben we even rust.' Al vroeg in het voorjaar begint het reizen met de bijenvolken. 'De 7-rammers, dat zijn de kunstzwermen van het voorgaande jaar, zijn dan al ingezet voor de

bestuiving in de kassenteelt. Zo'n 150 productievolkten moeten allemaal een plaats bij de wilg vinden, later bij het fruit en latere drachten. Ongeveer 100 korfvolkten worden eerst gebruikt voor bestuivingswerk, later worden deze op de heide ingezet voor raathoning.' Al met al betekent dit dat Cees zo'n beetje heel Nederland rondreist. 'Ik rijd rond de 40.000 kilometer per jaar.'

Zwermbeheersing

'Eigenlijk begint de voorbereiding op het zwermgebeuren al in maart, april, met het knippen en merken van de moeren. Uit de beste volkten kweek ik zo'n 30 jonge koninginnen, die als reserve dienen voor later in het jaar. Van de andere volkten worden kunstzwermen gemaakt, ik volg min of meer de Aalstermethode. Alleen ga ik al op de 11e dag doppenbreken, waarbij ik de volkten op één dop laat staan. Ik kan het risico niet lopen dat het op de 13e dag slecht weer is. Van de volkten die wat achter zijn gebleven in hun ontwikkeling, worden de moeren doodgeknepen. Zij krijgen een reservemoer, dan weet ik dat daar een goede ingaat. De korfvolkten, die op het bedrijf blijven, laat ik op natuurlijke wijze zwermen. In de zwermperiode heb ik iemand die de volkten in de gaten houdt en de afgekomen zwermen voor me schept. Dat kan hier goed, ik heb geen last van burens. De volkten die zwermtraag zijn worden 'gejaagd'.'

Over kasten, rassen en andere kwaliteiten

'Hoewel ik net zo lief met Simplexkasten zou imkeren, gebruik ik toch Spaarkasten. Met de Simplex zou ik

veel te veel materiaal in gebruik hebben.' Cees van Holland doet niet aan rassenteelt, hij werkt met gewone 'huis-, tuin- en keukenbijen. Wel koopt hij ieder jaar een enkele Carnicakoningin, zodat in zijn bijenbestand het nodige Carnicabloed voorkomt. Van 'lastige' bijen zegt hij geen last te hebben. Over de kwaliteit van de honing afkomstig uit de imkerij van Cees van Holland hoeft de consument zich geen zorgen te maken. De Keuringsdienst van Waren is een trouwe bezoeker, zowel op bijen- en andere markten, alsook op het bedrijf zelf, waar in een ruime slinger ruimte de honing wordt verwerkt. Ook laat Cees zelf wel monsters onderzoeken. Dat heeft dan vooral betrekking op de van imkers ingekochte honing.

Tot slot

Of het noteren van de twee verhalen duidelijk heeft gemaakt wat de verschillen zijn tussen een liefhebber en een professional? Eigenlijk zijn zij niet te vergelijken. Het is vooral de inhoud van de werkzaamheden, die verschillen laten zien. Want bij Cees van Holland gaat het behalve om bijen en honing ook nog om wasverwerken, verkoop van imkermaterialen, bijenmarkten aflopen, kortom een echt 'ouderwets' imkersbedrijf, waarin voor allerlei 'hobby-zaken' geen tijd is. Een bedrijf echter dat blijkt te drijven op dezelfde basis als de activiteiten van de 'hobbyist': liefde voor de bijen en het imkeren. Beiden tonen zij zich daarin ware 'liefhebbers' met een hoge mate aan professionaliteit.

270

bijen DE LEZER SCHRIJFT

Huur een bijenvolk

6 augustus, zonnig weer tijdens de bijenmarkt te Epe, daar ontmoet je allerlei imkers. Zo ontmoette ik Marleen Boerjan, redactielid Bijen, gewapend met de fotocamera, driftig foto's makend voor ons maandblad. Natuurlijk praatten wij over de imkerij in zijn algemeenheid, en tijdens zo'n gesprek (met Marleen kan je heerlijk discussiëren) lanceerde zij echt een leuk idee. De Nederlandse imkerij heeft dringend behoefte aan mensen die willen gaan imkeren maar daar mogelijk wat drempelvrees bij hebben. Nu al, worden er in het hele land initiatieven ontplooid om deze mensen over de streep te trekken, waarvoor alle lof. 'Waarom', dacht Marleen, 'kunnen deze mensen niet bij een plaatselijke subvereniging die over een bijenstal beschikt, gewoon ter kennismaking een bijenvolk huren,

bijvoorbeeld voor een jaar. Ja, waarom eigenlijk ook niet? Dit is voor een actieve subvereniging de mogelijkheid om weer eens in de publiciteit te komen voor een nieuwe kennismakingscursus. 'Maak kennis met bijen en huur een eigen volk', dit alles onder begeleiding van een imker of meerdere imkers die zich hiervoor in willen spannen. Er zijn, denk ik, veel mensen die in eerste instantie tegen de kosten opzien om al het materiaal aan te schaffen, maar toch sterk geïnteresseerd zijn in het boeiende bijenleven. Welnu, dit is een mogelijkheid om mensen tegen een redelijk tarief kennis te laten maken met het imkeren en ze mogelijk enthousiast te maken om na dat jaar door te gaan met imkeren. Wie probeert dit eens?

Roel ten Klei, Bijenhuis Wageningen

In gesprek met Louis Baeten, voorzitter Vlaamse Imkersbond

'Ik blijf vechten voor bundeling van krachten'

Marco Overdiep

'Imkers kunnen een voorbeeld nemen aan bijen als het om eendracht gaat. Voor bijen is samenwerken een kernelement voor overleving. Helaas is die samenwerking onder imkers vaak nog ver te zoeken. Ons gezamenlijk belang kunnen we daardoor onvoldoende kracht geven. We moeten in meerdere mate beseffen dat eenheid ons sterker maakt. Dat geldt zeker voor onze contacten met de overheid en het bedrijfsleven. Bij bundeling hebben we meer stem, ook als het gaat om het verkrijgen van subsidie'.

Aldus de heer Louis Baeten, voorzitter van de Koninklijke Vlaamse Imkersbond (KVIB). Sinds hij in 1996 voorzitter werd, heeft hij bij voortduring gewezen op het belang van samenwerking. Het is een stokpaardje van hem geworden. 'Maar dat heeft zijn reden', zo licht hij toe.

'We hebben in ons land al een opdeling in een Vlaams en een Waals gewest. Daarbij komt nog de onderlinge verdeeldheid in de gewesten. In Vlaanderen bijvoorbeeld zijn er gemeenten met vaak twee rivaliserende afdelingen. In sommige provincies zijn er twee provinciale verbonden, al of niet aangesloten bij de KVIB die niet alles groepeerd want er is ook nog een andere bond. Sommige Vlamingen vonden dat ze steun moesten gaan zoeken bij onze Waalse collega's. Hierdoor breidde de rotte appel zich uit tot in de Belgische Syndicale Kamer voor Bijenteelt. En dan heb ik het nog niet over de oprichting van de Belgische Federatie van Bijentelers, waarin maar een klein deel van de Vlaamse imkers is vertegenwoordigd'.

Vieze puree

Volgens Baeten zitten we 'dik in de vieze puree'. Hij schrijft dat niet toe aan de imkers, maar aan de diverse besturen die hun kleine geschillen, die later uitgroeiden tot bijna onoverbrugbare twistpunten, niet tijdig op een verstandige en elegante manier konden oplossen.

'Het is de hoogste tijd dat alle besturen van de verschillende organisaties gaan nadenken over het bijleggen van de geschillen. Als KVIB willen we

meewerken aan een groot Vlaams verbond van imkers die samen met de Waalse collega's via de Syndicale Kamer de nationale en internationale belangen van onze imkers kunnen behartigen'.

Vergrijzing

Baeten maakt duidelijk dat hij zal blijven vechten voor bundeling van krachten en houdt zich voor dat de aanhouder wint. 'Maar soms is het wel moeilijk. Vanmorgen dacht ik nog: ik ben niet in een bijennest maar in een wespennest terecht gekomen'. Hij benadrukt dat samenwerking ook nodig is over de nationale grenzen heen. 'In de meeste Europese landen zien we de vergrijzing onder de imkers toeslaan. Dat is zorgwekkend. Samen moeten we in staat zijn die negatieve ontwikkeling om te buigen. Het bijhouden moeten we aantrekkelijker maken, ook in financieel opzicht. Dat kan via gezamenlijke projecten, voorlichting en het scheppen van betere economische voorwaarden voor imkers. Waarom maken we niet een gezamenlijke consumentenfolder voor onze honing?'

Europese subsidieregeling

Sinds eind vorig jaar is in de Europese Unie een maatregel van kracht die de nationale programma's op het gebied van bijhouden wil stimuleren. In totaal is er 15 miljoen ECU per jaar voor uitgetrokken. De subsidieregeling voorziet in het vergoeden van 50 % van de uitgaven van nationale projecten. Die projecten moeten ieder jaar vóór 15 oktober zijn ingediend. Volgens Baeten moeten we beter gebruik maken van deze subsidieregeling. Daarvoor is samenwerking noodzakelijk. Als we verdeeld zijn, kunnen we het wel vergeten'.

'Met de 'Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland' (VBBN) hebben we zeer goede contacten. We werken bijvoorbeeld samen in het overlarfproject en zijn bezig met afstemming op het gebied van cursussen. De gemeenschappelijke basis kunnen we nog verder uitbouwen. Dat moet dan wel van onderop gebeuren. Daarvoor moeten we de imkers uit hun isolement halen en bij hen interesse opwekken voor het actief meewerken aan projecten. Ik zal me daar zeker voor inspinnen', aldus Baeten.

Een eeuw georganiseerde bijenteelt in Nederland

In wat voor een 'bijenwereld' stond de wieg van de honderdjarige VBBN? Waarom werd de vereniging opgericht en wat hield de doorsnee-imker bezig? Wat was hem bekend over het bijenleven en wat waren de mogelijkheden om die kennis te verdiepen? Had hij geluk dan bezat de toenmalige imker de kennis die van vader op zoon was overgedragen. Boekenwijsheid was hem vreemd. Alles draaide om het harde bestaan.

272 Er moest gezwoegd en gesappeld worden. Hobby-imkers, vrijetijds-imkers? Onbekende begrippen. Het houden van bijen louter en alleen voor het plezier?

Een onbekende luxe en zelfs dat laatste woord zullen slechts weinigen gekend hebben. U merkt dat het onmogelijk is gedachten en gevoelens te beschrijven uit een periode waarin men zelf niet heeft geleefd.

Gelukkig is er veel op schrift vastgelegd en ik zal proberen een beeld te schetsen van het 'imkerwereldje' en dan komen toch weer vertrouwde beelden bovendienrijven.

De vereniging wordt geboren

'Op den 29 oktober 1897 werd op initiatief van de heer Hootsen door het Ned. Landb. Comité eene meeting belegd te Utrecht, om middelen te beramen tegen den achteruitgang van de Bijenteelt in ons land. Aan zijne oproeping hadden vele belanghebbenden en belangstellenden uit bijna alle provinciën gevolg

gegeven en staande die meeting werd besloten tot oprichting eener Vereeniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland, waarbij alle aanwezigen zich voorloopig als lid aansloten. Zoo is dan de 29ste oktober 1897 de geboortedag van onze Vereniging'. Telde de Vereeniging bij den aanvang van het jaar 1898 nog geen 100 leden, haar ledental was 31 December van datzelfde jaar bijna vernegenvoudigd. In het jaar 1898 werden de volgende provinciale afdelingen opgericht: Noord-Brabant, Limburg, Gelderland, Friesland en Groningen, welke afdelingen op 31 december successievelijk telden 325, 272, 56, 85 en 68 leden. In de overige provinciën waren 65 verspreide leden.'

Haar eerste daden

'In de vergadering van het Hoofdbestuur op 9 februa 1898 werd besloten tot uitgave van een eigen orgaan der Vereeniging, gewijd aan de Bijenteelt en werden tot voorloopige Redactieleden benoemd de H.H. Wigman, Hootsen en Kelting. Reeds den 15den April 1898 verscheen het eerste nummer van het Maandschrift, dat verder geregeld den 15den van elke maand gratis en franco aan alle leden werd verzonden. Op de Statuten werd den 5den maart de Koninklijke goedkeuring verkregen en reeds den 23 Maart werd aan de Regeering een adres gezonden om maatregelen te nemen tegen den invoer van vervalschten honig, waarop tot heden geen antwoord is ingekomen'. Omdat slechts weinigen in staat waren onderricht in bijenteelt te volgen kreeg een bestuurslid van de Afd. Gelderland-Overijsel, de heer Spengler, opdracht een boekwerkje over bijen te vertalen of te schrijven. Hij slaagde en in 1903 werd het uitgegeven onder de naam 'Practisch Handboek voor den Bijenteelt' bewerkt naar 'Das Bienenjahr' van W. Skarytko. 'Toename van het aantal korven in de jaren negentig'. Bron: Landbouwverslag 1899. Verheugend is de toename van het aantal bijenvolken in 1899 ten opzichte van het aantal in de voorafgaande jaren volgens het Landbouwverslag uit 1899 en... een verdrievoudiging van het aantal kasten en korven met mobilen bouw. In het toenmalige

	Totaal. Aantal korven.				Aantal kasten of korven met mobielen bouw.	
			Geslacht of opgebroken.			
	1891/99	1899	1891/99	1899	1898	1899
Groningen . .	5777	7196	3179	4452	32	74
Friesland . . .	6394	6757	2925	5070	152	303
Drente	13032	15483	11098	13347	38	47
Overijsel . . .	10928	9901	12519	14312	36	43
Gelderland . .	19632	21407	17043	30103	32	190
Utrecht	4513	3937	3057	3370	—	6
Noord-Holland .	1443	1600	1248	1784	118	116
Zuid-Holland .	393	613	204	426	8	7
Zeeland	785	1119	613	999	28	23
Noord-Brabant .	22288	22358	25185	30685	—	270
Limburg	9846	9307	12335	16617	68	372
Totaal	95031	99678	89406	121165	512	1451

lees verder op pagina 282

De totstandkoming van het jubileumboek

Honderd jaar imkeren

Wieb Top

Begin maart 1989 stond er in het Maandschrift, het 'Groentje' dus, een oproep voor een imker, die tevens historicus was, om mee te werken aan de samenstelling van een jubileumboek ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de VBBN. Het aantal reacties was niet groot, maar mij viel de eer te beurt om deze klus te klaren.

Wat voor boek zou het worden?

Moest de geschiedenis van de imkerij in breder verband aan de orde komen, met als titel bijvoorbeeld: 'De Nederlandse imkerij van 1850 tot heden?' of zou de Vereening meer centraal moeten staan? Een samenvattende studie de imkerij bestaat nog niet en dr. Van der Woude en dr. Bieleman van de Landbouwuniversiteit zouden een dergelijke publicatie, als aanvulling op de geschiedenis van de Nederlandse landbouw- en veeteelt zeer toejuichen. Maar omdat een jubileumboek als dit, toch vooral gaat om de vereniging van imkers en hun wel en wee, is gekozen voor de laatste optie. Deze keuze betekende een duidelijke vaststelling van het doel en tegelijk een versmalling: niet de gehele geschiedenis van de imkerij kon aan de orde komen, maar wel de imkerij zoals de leden van de VBBN die mee in stand hebben gehouden.

De wijze van werken

Een leescommissie heeft de auteur bijgestaan en alle kopij kritisch doorgelezen. Deze commissie bestond uit: Joop Beetsma, Frans Janssen, Nienke de Jong, Otto de Kat, Piet Muntjewerf en Dick Vunderink. Eind 1991 was een eerste opzet gereed en in 1992 is begonnen met het verzamelen van de gegevens die in het boek een plaats zouden krijgen. Een en ander hing af van de beschikbaarheid van bronnen. In het boek wordt enkele keren geklaagd

over het feit dat veel bronnen niet of niet meer aanwezig zijn. Voor de meeste gegevens moesten we te rade gaan bij het 'Groentje', dat vanaf het eerste begin een bepaald beeld geeft van wat er leefde onder de imkers. Daarvoor zijn meer dan duizend nummers doorgewerkt plus vanaf 1992 de nummers van Bijen.

Beoordeling van honderd jaar VBBN

Wat niet mocht ontbreken was een evaluatie, een kritische weging van wat het historisch onderzoek had opgeleverd. De VBBN is geen leuke, zich onderling verkneukelende groep imkers geweest of een kalm en wijs genootschap van romantische idealisten. Er zijn

kleingeestige ruzies geweest en vaak is wat het HB nastreefde verkeerd uitgelegd. Door de leden is te lang toegezien hoe enkelen bijna alles regelden. De democratie heeft daardoor in onze vereniging pas in een laat stadium wortel geschoten en nadat de omslag in principe was gemaakt duurde het nog jaren eer ook aan de basis, bij de gewone imker dus, het besef doordrong dat men samen verantwoordelijk is voor de vereniging en samen de lasten en lusten moet dragen. Daarom staan er droevige verhalen in het boek, maar ook komt de geweldige inzet van velen naar voren. Het wordt duidelijk dat er zonder bijen-

verenigingen van de imkerij waarschijnlijk niet veel meer over zou zijn. Ook daarover kunt u veel nalezen in het boek, dat u eerst maar eens moet doorbladeren. Het is voor de imkerij van levensbelang om een vereniging als de VBBN in stand te houden en het is een voorrecht om er bij te mogen horen. Met het lezen en bladeren wenst de auteur u veel genoeg. Het Bijenhuis geeft het boek uit, maar het is met veel zorg gedrukt bij Walburg Druk in Zutphen. En ook het uiterlijk mag er zijn, daarover zullen we het wel eens zijn.

De langste tuin van Nederland bloeit weer

Frans Janssen

Het is al weer een kwart eeuw geleden, dat professor Piet Zonderwijk in navolging van Jac.P. Thijsse de biologische waarde aangaf van onze bermen: totale oppervlakte 50.000 ha (bron: CBS 1980). Met zijn boek 'De Bonte Berm', de vele publicaties en vooral de lezingen door het hele land is Piet Zonderwijk een warm pleitbezorger geworden voor de terugkeer van de bloeiende bermen via betere aanleg en veranderde onderhoudsmethoden. En de resultaten, dit kan u onmogelijk ontgaan zijn, worden jaar op jaar beter.

274

De geschiedenis

Over bermen valt veel te vertellen, dat deed Jac.P. Thijsse ook al in 1946, toen de massamotorisering nog op gang moest komen. Thijsse zei: 'De gebruiker van den weg vraagt vlug en veilig verkeer en bovendien een gevoel van welbehagen bij het aanschouwen van den weg en het landschap er omheen'. Lang voor die tijd was er een extensief bermbeheer: de zand- en kleiwegen grensden aan de agrarische landschappen en rondtrekkend of verplaatsend vee graasde de bermen af. Op het platteland was het houden van een geit - de koe van de armen - heel gewoon. Ook het konijnenvoer plukte men in de berm. Extensief beheer dus met veel bloeiende planten en geurige kruiden. Pas na de Tweede Wereldoorlog, toen de wegenbouw als gevolg van explosieve groei van het wagenpark sterk toenam, werd graasbeheer vervangen door maaibeheer.

Aanvankelijk maaiden de boeren, eerst met de zeis later machinaal, de bermen voor veevoer, maar al gauw werd dit door olievelies, zware metalen, strooizout en zwerfvuil ongeschikt.

Toen de boer het hooi niet meer wilde, moest men andere methoden verzinnen om de bermvegetatie de baas te blijven. De chemie leek uitkomst te bieden, maar de grassen trokken zich weinig aan van de herbiciden en kregen zelfs meer groeimogelijkheden op die plekken, waar andere planten weggespoten waren. Er moest dus toch gemaaid worden en dit met grote regelmaat. Soms wel zeven tot twaalf keer per jaar, waardoor de planten geen enkele kans kregen zich te ontwikkelen! Met het zogenaamde klepelen werd de hele flora en fauna - dus ook wormen, mollen, egels, muizen, vogelnesten verpulverd tot een groene massa, die ter plekke bleef liggen. De bermen werden op deze manier steeds rijker aan voedingsstoffen, dus maar weer klepelen!

'Habitat' functie

In de jaren zeventig veranderden de inzichten. Het is vooral de verdienste geweest van de Wageningse hoogleraar Piet Zonderwijk, die het intensieve maaibeheer wilde terugbrengen tot één hooguit twee keer maaien. Niet meer klepelen, maar met een vingerbalk,

Maaisel van de berm: vroeger smakelijk veevoer, nu door olievelies, zware metalen, strooizout en zwerfvuil chemisch afval! Ruige bermen met spontane vegetatie vormen uitstekende habitat- en migratiemogelijkheden! De gemeente Renkum zaait reeds een aantal jaren op tientallen locaties een mengsel van o.a. ganzebloem, phacelia, korenbloem, bolderik en mosterd. Foto's: Frans Janssen en Marleen Boerjan.

schotel- of bosmaaier op 10-15 cm hoogte maaien en dit pas ná de bloei! Dit maaisel tien tot veertien dagen laten liggen zodat de zaden tussen de stoppels konden vallen en dan pas hooien! Het afvoeren - het zogenaamde verschrallingsprincipe - is essentieel voor een duurzame kruidenberm. Dit onderhoudsregime, langzamerhand door heel wat overheidsdiensten gehanteerd, is de beste garantie voor de terugkeer van de hoge ecologische waarde van de wegbermen. Wat is nu die ecologische waarde? De berm is een ecosysteem, waarin tal van relaties aanwezig zijn tussen al wat leeft en niet leeft, zoals grondsoort, zuurgraad en grondwaterstand. Juist bermen zijn, nu de bloemrijke hooilanden en de akkers met hun 'onkruiden' verdwenen zijn, voor veel plant- en diersoorten de laatste mogelijkheid om te overleven: de zogenaamde 'habitat'functie van de berm. Maar niet alleen als ultieme groei-, schuil- en nestmogelijkheid, maar ook als verbindingsweg - de migratiefunctie - tussen de in het agrarisch gebied liggende natuurgebieden. Niet zomaar heeft men ecoducten zoals wildviaducten en dassentunnels aangelegd.

Bermen slingeren

Het aardige van bermen is, dat ze zich samen met de wegen door ons land slingeren en alle landschappen vertegenwoordigen variërend van Hollandse veenweiden tot kalkrijke graslanden in Zuid-Limburg. Dit geeft een grote verscheidenheid aan plantensoorten. Bijna de helft van de ongeveer 1550 soorten van de Nederlandse wilde flora is in de bermen terug te vinden. In de spoorbermen (Koster 1985) zelfs over de 900 soorten.

De natuur een handje helpen

Komen bij ecologisch bermbeheer de verdwenen planten vanzelf weer terug en blijven ze dan ook? Een duurzame berm dus. Als dat zou kunnen, tenslotte moet tegenwoordig alles duurzaam zijn, waarom dan ook een berm niet? In die situaties, waar in de nabijheid genoeg genetisch materiaal voorhanden is, zullen na kortere of langere tijd de streekeigen planten weer te voorschijn komen. Er zijn ook situaties, waarbij de bodem door jarenlang klepelen zo verrijkt is, dat afgraven van de bovenlaag en aanbrengen van arme grond nodig is. Voor een sneller resultaat kan men ook wilde planten inzaaien. Geslaagde voorbeelden hiervan zijn er te over. Heel bekend is de al wat oudere, maar nog steeds bijzonder fraaie berm aan de Beneluxbaan in Amstelveen. Teleurstellingen zijn er ook! Misschien zelfs wel meer. Als inheems zaad niet altijd in voldoende mate beschikbaar is of het gewoon te duur gevonden wordt - ons Hollanders bent zünig - dan neemt men zijn toevlucht tot het goedkopere, buitenlandse zaad, veelal afkomstig uit landen rond de Middellandse Zee. Bekend voorbeeld is de veel ingezaaide donkerrode klaproos: het eerste jaar uitbundige bloei en het jaar erna is er nauwelijks wat van over.

Zomaar wilde planten inzaaien?

In parken en in de bebouwde kom is in principe alles mogelijk. Je bent dan niet met natuurontwikkeling bezig, maar gewoon aan het tuinieren. Daar is overigens niets mis mee, alhoewel bij menig purist de kreet floravervalsing voor in de mond ligt bij het zien van al die fleurige exoten. Voor dijken en bermen in het buitengebied, waarbij de natuurlijkheid voorop moet staan, heeft het inzaaien van streekeigen, inheemse plantensoorten de voorkeur!

Ecologisch bermbeheer is een proces, waarbij het beheer wordt afgestemd op de natuur. Dat vraagt tijd en acceptatie door de burgers. Zeker als men traditioneel gladgeschoren bermen als enige vorm van bermbeheer heeft gekend en gewaardeerd. Er zijn nu eenmaal plantensoorten, die na een regenrijk voorjaar wat al te massaal en vooral hoog opschieten zoals melganzevoet, distel en ridderzuring, niet moeders mooiste! Daar zal men aan moeten wennen. Moeder Natuur weet immers wel wat goed is of weten wij het beter?

Literatuur:

Zonderwijk, P., 'De Bonte Berm'
Heemsbergen, H., 'Op weg naar bloemrijkere bermen'
Koster, A. en Claringboud, M., 'Natuurlijker groenbeheer in Nederlandse Gemeenten'

276

Bijenstal van de heren D. Reitsma en A. van der Linde (foto). De stal is gebouwd in 1995 en gemaakt van afvalriet van de rietdekker en sloophout. De stal, die zich bevindt in Den Helder, is nu al een toevluchtsoord voor nestelende vogels.

Hoe leuk is bijenhouden?

Otto de Kat

Voor veel buitenstaanders heeft de bijenhouderij iets geheimzinnigs. Imkers worden enerzijds bewonderd, anderzijds met de nodige achterdocht bekeken. Is het wel normaal dat je niet bang bent voor die steken? Je moet dan toch wel over een soort toverkracht beschikken... Met blote handen en opgestroopte mouwen schept zo'n bijenhouder een hele zwerm uit een struik! Ook deinst hij er niet voor terug een tiental raten vol bijen af te slaan in een plastic emmer! En hoe krijgt hij in 's hemelsnaam de honing uit zo'n korf? Kortom: hoe is het mogelijk dat één mens de baas kan zijn over tienduizenden kleine, venijnige, zoemende, wriemelende, bruinbehaarde steekduiveltjes? En dan de taal die de imker gebruikt! Hij maakt vegers, kopt darren, knijpt de koningin dood, stuurt jonge moeren naar een afgelegen eiland, heeft soms een bisschopsmuts en vast en zeker één of meer moerhuisjes en drieramers. Hij is bang voor roer en bultbroed en twijfelt of hij dit jaar zal separeren, omhangen of een Snelgrovebord zal gebruiken. En als hij, enige tijd na het overlarven, tuten en kwaken hoort, gaat hij doppen breken!

Vol doodsverachting staat hij daar; een zwarte sluier voor het gezicht, in een wolk van rook en bijen en vreemde taal uitslaand: de imker.

Merkwaardig insect

Vermoedelijk is er geen dier op aarde waar zoveel over geschreven is als over de honingbij. Een onop-houdelijke stroom literatuur is er sedert Aristoteles en Vergilius aan gewijd. Mensen houden kennelijk veel

van bijen; op zijn minst worden ze er door gefascineerd. Zou dat komen door de ingewikkelde organisatievorm van het bijenvolk of gewoon door het feit dat bijen geassocieerd worden met zon en zomer, honing, bloemen en fruit?

Hoe het ook zij, momenteel houden zich in Nederland zo'n tienduizend mannen en vrouwen bezig met dit merkwaardige insect. Vrijwel allemaal imkeren ze uit liefhebberij, beroepsimkers zijn er nauwelijks; één of twee misschien.

Een eenvoudige hobby is het zeker niet. Een imker moet over zeer veel theoretische en praktische kennis beschikken. Wie opziet tegen het volgen van cursussen, veel studerend lezen in vakliteratuur en het bijwonen van lezingen kan maar beter van het imkeren afzien. Eigenlijk zijn imkers zeer gespecialiseerde agrariërs, misschien het best te vergelijken met orchideeënkwekers uit Aalsmeer, fruittelers uit Venhuizen of Westlandse tuinders.

Tegenslagen

Het aantal tegenslagen dat imkers te verwerken krijgen is niet gering. Vandaar dat je als aspirant-bijenhouder van nature een blijmoedige aard moet hebben. Mensen met een min of meer sombere kijk op het leven zullen beslist na enkele maanden, misschien jaren de bijenkap aan de wilgen hangen.

Ter illustratie een bloemlezing van te verwachten en vaak onontkoombare problematische situaties.

Je zult enkele malen per jaar zeer vroeg op moeten staan om de bijen per auto naar een of ander, meestal

...wriemelende, bruinbehaarde steekduiveltjes...

...sjouwen met zware bijenkasten...

verafgelegen, drachtgebied te brengen. Heel gewoon is dat je daarbij met een collega tien zware bijenkasten zo'n honderd meter over een drassig weilandje moet sjouwen. Als alles meezit, is het weer ophalen enkele weken later, nog erger: de kasten zijn, vanwege de honing, stukken zwaarder.

Over dit fenomeen zouden boeken vol te schrijven zijn: de meest verschrikkelijke dingen zijn er tijdens dit zogenaamde 'reizen' gebeurd. In de goede oude tijd toen de Flevopolder nog een zeer druk bezocht drachtgebied was, stond bijvoorbeeld statistisch vast dat iedere imker minstens éénmaal in de twee à drie jaar met zijn auto muurvast in de glibberige Flevoklei kwam te zitten. Weliswaar waren je collega's graag bereid je te helpen (zij zouden immers ook eens aan de beurt komen!), maar het duurde zeker een uur voor je weer kon rijden. En het bleef stortregenen.

Eveneens staat vast dat één op de vijf à vijftien voor de reis meegegeven kasten (hangt een beetje af van de strengheid van de reiscommissaris) niet goed blijkt te sluiten. Men spreekt dan van een 'lekkende kast'; sommige imkers zijn meesters in het meegeven van dergelijke kasten. De ten gevolge van de

hobbende autorit onrustig geworden bijen komen nu eerder dan bedoeld was naar buiten..., afijn, de uitlatingen van de voortploeterende imkers (in bijvoorbeeld dat al eerder genoemde drassige weilandje) bewijzen dat de 'Bond Tegen Het Vloeken' nog steeds bestaansrecht heeft.

Blijmoedig spreekt de voorzitter iedere winter in zijn jaarrede de wens uit dat het volgende honingjaar beter zal worden; het afgelopen seizoen was wéér slecht of matig of tegenvallend. Meestal worden er na deze toespraak prachtige kleurendia's vertoond met veel mooi weer en onafzienbare drachtvelden...

Als je met vakantie gaat, hebben de bijen meestal ook plannen in die richting, 'zwermen' heet dat. Er valt dan niks meer te redden en behalve je vakantiegeld ben je nu ook een deel van je volken kwijt.

Bijen kunnen ziek worden, soms heel ernstig. Die ziekten hebben allerlei mooie en lelijke namen: nosema, kalkbroed, varroamijt, vuilbroed en mijtziekte. Vaak is er weinig of niets aan te doen en zijn de volken ten dode opgeschreven.

Een zeer secuur opgezette koninginnenteelt kan door het minste of geringste totaal mislukken.

Je kunt zomaar ineens een darrenbroedige moeder hebben, hetgeen betekent dat het volk niets meer waard is en de meeste raten onbruikbaar zijn.

De bijen zullen bij elkaar roven, de koningin inballen en verstikken, tijdens de reinigingsvlucht je witte was bevuilen, steken aan de binnenkant van je neus. Ze kunnen verhongeren, last hebben van wasmotten, volken kunnen 'warmlopen', enzovoort, enzovoort.

En als je je bijen in de verenigingstuin hebt staan, wordt er bovendien nog van je verwacht dat je een tientallen meters lange schutting helpt teren, honderd vierkante meter grond ompsilt, karren vol loodzware stoeptegels van hier naar daar sjouwt, vele kruiwagens sintels schept...

En dan willen ze ook nog dat je een artikeltje voor 'Bijen' schrijft!

Laat ik ophouden, wie nu nog imker wil worden zal het met die hobby heel ver brengen. Zo iemand zal op den duur merken dat hij inderdaad over een soort toverkracht beschikt en als een magiër met de bijen kan omgaan; tot grote voldoening van hem(haar)zelf en met bewondering en achterdocht bekeken door de omstanders.

278

...veel mooi weer en onafzienbare drachtvelden en de glibberige Flevoklei...

Bijen van het raam stoten

Een eenvoudige handeling die door ons allen talloze malen wordt uitgevoerd. Het is daarom de moeite waard er eens even bij stil te staan.

Afslaan, afstoten, afschudden, afvegen. We kennen nogal wat namen voor deze handeling, waarmee niets meer en niets minder bedoeld wordt dan 'het bijenvrij maken van een raam'. Op de beginnerscursus leren we het raam met de ene hand bij een oor vast te pakken, boven de kast te houden en dan met de andere hand daar een klap op te geven. Door de schok vallen de bijen van het raam en als het goed is in de kast. Later ontdekken we zelf dat het ook kan door beide oren vast te pakken, het raam in de bak te laten hangen en een ruk te geven of een stoot op de rand van de bak. De bijen vallen dan allemaal terug in het volk, maar er worden er wel gekneusd tegen de zijwanden van de kast. Afvegen lijkt vriendelijker voor de bijen, maar bij deze handeling gaan nogal wat bijen rondvliegen en dat kan voor de imker heel lastig worden. Ramen afschudden is altijd een flinke ingreep in de interne omstandigheden van het bijenvolk. Bij slecht weer en weinig dracht kan het afschudden van de bijen heel wat agressie

teweegbrengen, vooral bij het doppenbreken. Bovendien, als de imker niet weet waar de koningin zit is afschudden altijd een wat riskante handeling. De moeder kan beschadigd raken of buiten het volk terecht komen.

Een hulpmiddel

Bij het doppenbreken gebruiken veel imkers een korf of een lege onderbak om de bijen in af te schudden. Er komen dan steeds minder bijen in de kast waarin gewerkt wordt en de bijen die in de korf terecht komen blijven daar rustig zitten. Er is geen risico dat er iets met de moeder gebeurt want deze is er niet. De

jonge moeren uit de redcellen laten we in de kast lopen op een plaats waar we niet meer hoeven te werken.

Bij het maken van vegers, afleggers en andere kleine volkjes is een trechter een goed hulpmiddel. Deze kan eenvoudig op de kast geplaatst worden waarin de bijen moeten worden verzameld. De trechter biedt ruimte om het af te schudden raam er helemaal in te houden. Geen bijen die eraan vallen. Via de open onderkant kruipen de bijen snel op de raten van het eronder staande kastje, zeker met behulp van een beetje rook. De trechter is eenvoudig te construeren en handig in het gebruik. De afgebeelde trechter heeft aan de onderzijde de breedte van een 3-raamkastje, 12,5 cm.

De opening bovenaan is 22 cm. Latjes ter breedte van een zesramer zorgen ervoor dat hij stevig staat.

De mensen 'achter' het Bijenhuis

Welke imker kent niet 'het Bijenhuis'. Zelfs 'Wageningen' is een begrip voor imkers. Maar de mensen in 'het Bijenhuis' zijn wat minder bekend. Het komt voor dat een langjarig lid de winkel binnenkomt en tegen Riet Oostendorp (die in 1995 haar 25-jarig ambtsjubileum vierde) zegt: 'Hee, u bent zeker nieuw hier'. Roel en Ank ten Klei en Cees Heijkamp kennen ze allemaal van de markten, maar, er werken meer mensen op het Bijenhuis. Een kennismakingsrondje.

De afdeling Handel

280 Hieraan denkt men het eerst bij 'Het Bijenhuis'. De afdeling Handel is dan ook de meest directe dienstverlening die imkers kennen. Hier immers zijn de materialen te koop die onze hobby mogelijk maken: eigen fabrikaat bijenkasten en kunstraat, materialen voor de honingooft. Maar ook legt de afdeling Handel zich steeds meer toe op hobby's die zijdelings

met bijen en bijenproducten te maken hebben, zoals wijnmaken (inclusief mede-recept) en kaarsen maken. Draait u 's morgens het telefoonnummer 0317-422733, dan krijgt u **Cathrien van Dam** aan de telefoon. Zij verzorgt de verwerking en verzending van de binnengekomen bestellingen en helpt de klanten in de winkel. Zij werkt bij het Bijenhuis sinds mei 1980. De andere 'juffrouw aan de telefoon' is **Riet Oostendorp-Noorland**. Op dit moment de medewerkster met de langste staat van dienst (vanaf mei 1970). Zij heeft 't Oude Bijenhuis' nog meegemaakt en is aangenomen in de tijd van de heer Van Rappard. Riet verzorgt de boekhouding van zowel Handel als Vereniging. Ook helpt zij indien nodig in de winkel. Riet en Cathrien hebben ooit samen een cursus Bijenteelt voor beginners gevolgd maar zijn helaas nooit begonnen met zelf bijen te houden. **Roel ten Klei** is bij bijna alle imkers bekend. Hij gaat naar de bijenmarkten en raakt met iedereen aan de

V.l.n.r. Marga Canters, Riet Oostendorp, Cathrien van Dam, Marius Hendriksen, Roel ten Klei, Heyta Rynja, Cees Heykamp, en Jan van Vliet: de mensen 'achter' het Bijenhuis.

praat. In januari 1989 werd hij bedrijfsleider van de toen wat kwijnende afdeling Handel. Onder zijn leiding werd deze 'poot' alweer snel winstgevend. Roel zoekt altijd naar nieuwe wegen om het Bijenhuis meer in de belangstelling te krijgen. Hij is nu dan ook druk doende met de promotie van de CD-rom. Als bedrijfsleider is hij verantwoordelijk voor het functioneren van alle afdelingen binnen het Bijenhuis. Hij houdt zelf wel bij, maar heeft te weinig tijd dit intensief te doen.

De vereniging

Heyta Rynja is sinds juli 1990 de algemeen secretaris van de vereniging en als zodanig degene die in eerste instantie de contacten naar buiten toe onderhoudt. Veel mensen weten het nummer 0317-422422 van de VBBN te vinden met vragen om informatie op alle mogelijke gebied. Zeker nu de VBBN met diverse persberichten wat meer aan de weg timmert is te merken dat bijen en bijenhouden wel degelijk leeft, alleen weten veel mensen er gewoon te weinig van. Eén van de hoofdtaken van de VBBN is dan ook: het geven van informatie, zowel aan de eigen leden als aan geïnteresseerde niet-imkers. Verder is Heyta verantwoordelijk voor de expositie en de educatieve materialen, voor de contacten met bestuur en commissies en verzorgt zij de maandelijkse Nieuwsbrief naar subverenigingen, groepsbesturen en geïnteresseerden. Zij is ooit begonnen met bijenhouden, maar houdt toch meer van paarden dan van bijen.

Marga Visje-Canters, is werkzaam bij de VBBN sinds februari 1985. Marga is redactiesecretaris van het maandblad BIJEN en degene die ervoor zorgt dat het maandblad elke maand weer in de diverse brievenbussen valt: zij verwerkt de binnengekomen kopij, onderhoudt het contact met de redactieleden, met de drukker en met de grafisch vormgever. Tevens draagt Marga zorg voor de ledenadministratie van de VBBN en onderhoudt het contact met de subverenigingen daar waar het de leden betreft. Toen ook bij de VBBN geautomatiseerd werd, heeft Marga in 'de rustige uurtjes' alle gegevens van de toen ruim 8.000 leden in de computer ingevoerd. Ook verzorgt zij de uitleen van propagandamateriaal zoals panelen met foto's, korven, video's, dia's en posters.

De fabricage

De enige echte Bijenhuiskasten (met hoektandverbinding) worden van plank tot kast in elkaar gezet door **Cees Heijkamp**, sinds januari 1993 de timmer-

man en - in het seizoen - de marktman. Cees houdt zelf bij, dus weet er alles van.

Jan van der Vliet loopt nog niet zo heel lang mee op het Bijenhuis. Voordat hij hier kwam had hij nog nooit een bij van dichtbij gezien. Maar sinds september 1996 weet hij precies hoe kunstraat gemaakt moet worden. Eigenlijk is Jan een vogeltjesman, maar een klein beetje imkerslatijn begint hij zo langzamerhand ook te verstaan.

Marius Hendriksen is verantwoordelijk voor het inpakken van de kunstraat, het vervaardigen van kaarsen en het vullen van potjes honing. Bovendien weet Marius altijd precies hoeveel voorraad aanwezig is en waar alles staat. Marius werkt sinds mei 1992 bij het Bijenhuis, maar dat is niet voor het eerst. Ook van 1976 tot 1981 was hij al in dienst. Marius' grote liefde naast het Bijenhuis is zijn moestuin.

En verder

Het Bijenhuis kan, naast bovengenoemde personen, niet functioneren zonder de grote groep vrijwilligers die zich belangeloos inzetten voor het reilen en zeilen van de diverse afdelingen. Allereerst is daar **Ank ten Klei**, die voor dag en dauw opstaat als er een markt bezocht moet worden en bij weer en wind in de marktkraam te vinden is.

's Winters, als de bijen zich rustig houden, komen **Cees Dieckmann** en **Cees van Dorland** naar het Bijenhuis om de machines na te zien, afstandsrepen te maken en andere karweitjes op te knappen.

Bertus Oostendorp, in hart en nieren een 'duivenliefhebber' zorgt er in zijn vrije tijd voor dat de tuin en het terrein van het Bijenhuis er netjes en verzorgd uitzien, terwijl **Tony Oostendorp** (tegen vergoeding) de functie van interieurverzorger op zich neemt. De expositie tenslotte draait geheel op de inzet van vrijwilligers, op dit moment zijn dat (in alfabetische volgorde): **Cees van Dorland, Brunet Hansen, Frans Janssen, Johan Mittendorf, Rob Plomp, Meindert van Rij, Aart Schippers, Ab Snijder, Geert Staring, Mies van Tol, Jan Veenhof, Tjebbe de Vries, Maarten van de Weg en Rein Zandvoort.**

vervolg van pagina 272

bijblad 'Het Groentje' werd een vragenrubriek geopend en de eerste vraag luidde als volgt: 'Waardoor kan men jonge (onbevruichte) koninginnen onderscheiden van oude (bevruichte)?

Antwoord: de oude koningin onderscheidt zich in hoofdzaak van de jonge door haar slanker gedaante en statiger (Koninklijker) houding. Vooral haar achterlijf is beduidend langer en loopt veel spitsier uit. De kleur van haar achterlijf is ook lichter. Hare bewegingen geschieden langzamer en deftiger dan van de jonge, onbevruichte koninginnen.'

Friesland aktief

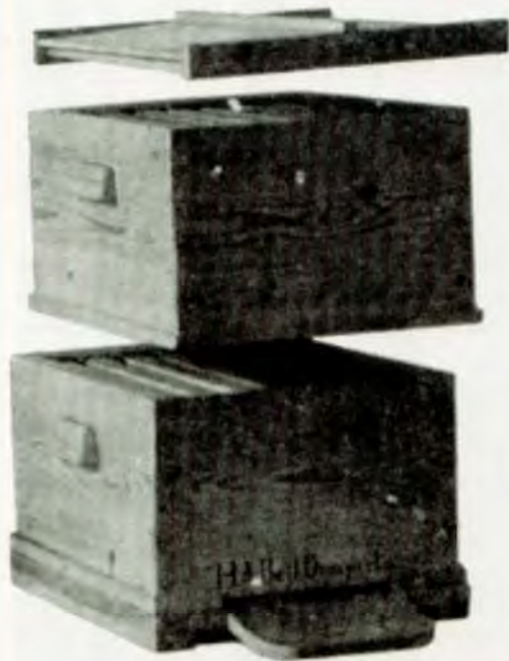
282

Ik citeer uit het jaarverslag van 1899: 'Het bestuur van de Provinciale afdeling Friesland, voor de eerste maal bijeen te Beetsterzwaag op 1-3-1898, stelde zich in contact met de Heer Verkade te Zaandam over den verkoop van honing. Het slaagde naar wensch, zoowel voor dit als het volgende jaar. De voorradige honing werd verkocht voor f 20,- per 50 kilo. In de dorpen Oosterwolde, Gorredijk, Kooten en Hardegarijp werden door den Heer Kelting voordrachten over Bijenteelt gegeven, tengevolge waarvan reeds vele Ymkers besloten a.s. zomer proeven te nemen met de boogkorven.

Bijenparken

Tot zover de eerste schreden van een vereniging waarbij uitwisseling van gedachten tot stand moest komen. Maar wat was de plaats van de toenmalige bijenteelt en wat hield de doorsnee-imker bezig? Om met het laatste te beginnen een fragment uit het boek van de heer Spengler. 'Het directe voordeel van de bijenteelt ligt in het winnen van zwermen, honig en was. De ervaring leert, dat een bijenvolk wanneer het rationeel behandeld wordt, in slechte jaren een opbrengst van 3 tot 5 gulden kan geven en in goede jaren van 10 tot 15 gulden'. Hoewel door ontginning van woeste gronden de uitgestrekte heidevelden afnamen en ook de verbouw van boekweit terugliep was er nog voldoende dracht. Wilg, koolzaad, paardenbloem, witte klaver, korenbloem en niet te vergeten de boomgaarden namen een voorname plaats in. Van een bestuivingsregeling was geen sprake, de fruittelers waren nog allerminst overtuigd van het bestuivingsnut van de honingbij. De kleine imker was met zijn bijen echter bijna volledig aan de standplaats gebonden omdat goede transportmogelijkheden ontbraken. Bovendien bestond er een mentaliteit die een modernisering van de bijenteelt in de weg stond

en die ons ook nu niet vreemd in de oren klinkt 'wat de boer niet kent dat vret hij niet en eerst maar eens de kat uit de boom kijken'. De losse bouw vond men voornamelijk bij een aantal ondernemende (groot-)imkers die de mogelijkheden van deze nieuwe huisvesting voor de bijen goed hadden ingeschat. Via praktijklessen op door hen ingerichte modelbijenstanden (door de vereniging gesubsidieerd) werd onderricht gegeven en voor de moderne manier van imkeren met losse bouw propaganda gemaakt. Allerhande materiaal dat de imker daarbij nodig had was bij hen verkrijgbaar. Omdat een aantal van deze personen ook een bestuursfunctie in de vereniging vervulde gaf dit later aanleiding tot strubbelingen vanwege vermeende verstrengeling van belangen! De modelbijenstanden hadden alle een eigen reputatie. Als eerste wil ik noemen het bijenpark van de heer Kelting gevestigd te Santpoort in 1885 (het latere Mellona). Hij was de eerste in ons land die honing als genotmiddel in flacons te koop aanbood. Dat gebeurde al in 1878. Zeer bekend was ook de bijenstand van de heer Beil te Dinxperlo. Als een der eersten werkte hij reeds in 1879 met losse bouw. Op zijn bijenpark waren tal van kasttypen in gebruik waarmee werd geexperimenteerd. Er was een paviljoen met Beil's reiskasten en een stand met kleine reiskasten naast en op elkaar geplaatst op Krainsche wijze. Als laatste wil

'De bijentrechter' in functie op een 6-ramer.

ik noemen de toenmalig grootste bijenstand in ons land van de heer Matthes te Breukelen. Hij imkerde met een kast ontworpen door zijn chef-imker, de heer Tukker. De heer Matthes reisde met zijn bijen naar de koolzaadvelden in de Haarlemmermeer per motorschuit en naar de heidevelden per transportwagen die speciaal voor het vervoer van bijenvolken was ingericht!

Kastmateriaal

Hoewel het aantal mobiel-imkers zeer gering was laat ik u toch even zien hoe goed doordacht de door de heer Tukker uitgevonden kast er uit ziet. De heer Beil heeft er de naam van Hollandsche Magazijnkast aan gegeven.

Hollandsche Magazijnkast

Bron: 'Practisch handboek voor den bijenteler' voor Nederlandsche imkers bewerkt naar 'Das Bienenjahr' van W. Skarytka, bewerkt door G.C. Spengler, vice-voorzitter van de afdeling Gelderland-Overijssel van de VBBN. Uitgave: C.A.J. Dishoek te Bussum, 1903. Beil's vorm bestaat uit een broed- en honingkamer van gelijke grootte en elk 10 ramen met binnenwerkse afmeting 21 x 36cm; een voetstuk met vlieggat voorzien van sluiting en een deksel voorzien van draadraam met het oog op reizen. Voor- en achterwand van de kast zijn dubbel. Tukker's vorm bestaat uit bakken 43 1/2 x 35 x 14 cm. Hiervan dienen twee stuks voor broedkamer terwijl er voor de honingkamer 1, 2 of 3 stuks gebruikt worden. De bakken zijn achtraams. De honingkamer kan ook met 24 secties van 1/2 kilo in iedere bak gevuld worden. De bakken zijn enkelwandig.

Het vervolg in 100 jaar

'Een vereniging is eigenlijk een merkwaardig iets. Generaties leden komen en gaan. De vereniging zelf echter overleeft iedereen. Wij zijn een soort rentmeesters die de zaak een poosje mogen beheren en deze dan weer doorgeven aan anderen. Bij een goed beheer kan de vereniging ook de volgende 75 jaar makkelijk halen', aldus de heer Leneman uit de afdeling Varsseveld toen deze afdeling 75 jaar bestond. Vervang de 75 jaar door honderd en we zijn weer helemaal in de sfeer van de jarige VBBN. Ik wil hieraan toevoegen dat ik me er goed bij voel lid te zijn van deze vereniging die zich al zo lang voor de Nederlandse bijenteelt sterk heeft gemaakt. De vereniging met de lange moeilijke naam heeft het hart op de juiste plaats. Gefeliciteerd!

Het weer in oktober

Als landelijk gemiddelde over de periode 1960-1991 geldt 102 uren zonneschijn, 72 mm neerslag en een gemiddelde maximumtemperatuur van 14,2°C.

Oktober maanden

Jaar	Zon (uren)	Neerslag (mm)	Max.temp (°C)
1992	normaal	vrij droog	normaal
1992	normaal	nat (92)	zeer koud (11,7)
1993	normaal	normaal	koud (12,7)
1994	zonnig (132)	nat (110)	kil (13,5)
1995	zeer zonnig (143)	zeer droog (20)	zeer zacht (17,1)
1996	zonnig (128)	normaal	normaal

Geraadpleegd

Leneman, J., De Vliegplank, VBBN subvereniging Varsseveld 12(2): 001 (1993)
 Spengler, G.C., Practisch Handboek voor den Bijenteler, 1903: 002 ev.
 Hootsen, T.C., Handboek voor Bijenhouders: 209 ev. (1908?): Bijenparken in ons land

Hans Rut
 Ruud Germ
 Karol
 Cor Ronald
 Pim
 Everi
 Harry Ton
 Karel Rijk Kees

De Drukker
 Feliciteert
 de VBBN met het
 Honderdjarig
 Jubileum

**DRUKKERIJ
 MODERN
 BENNEKOM**

Witte klaver (*Trifolium répens* L.)

Toen ...

'We bezichtigden standen van 200 en 400 volken en konden ons voorstellen welk een reusachtige oogsten daar in goede jaren gemaakt konden worden'. Zo lezen we in het jaarverslag 1937 van de Leidse Imkersvereniging. Ter gelegenheid van haar 25-jarig bestaan had de vereniging een excursie per bus georganiseerd naar de Wieringermeerpolder, toen ook wel 'Nieuw Nederland' genoemd. De leiding van de excursie berustte bij de heer Vergouwen, die in de Wieringermeer had gewoond en geïmkerd. In het Groentje van februari 1936 schreef hij over de oogsten die daar in 1935 werden binnengehaald. Laten we hem zelf even aan het woord: 'Om met de deur in huis te vallen, kan ik u meedelen dat 1935 in opvolging weer best is geweest in honinggewin in Nieuw Nederland. (...) Door één kast werd de brutaliteit zo ver doorgevoerd dat onder de vliegplank werd gebouwd, dus in de vrije buitenlucht. Zeker drie pond raathoning heb ik daar weggesneden. (...)

Nu het reeds genoemde slingerlijstje:

1e slingering op 13, 14 en 15 juni 136 pond;
2e slingering op 27, 28 en 29 juni 178 pond;
3e slingering op 11, 12 en 13 juli 220 pond;
4e slingering op 31 juli, en 1 en 2 augustus 361 pond.
(...) Dit alles werd bereikt met zeven voorjaarsvolken in kasten.'

In het volgende nummer schreef hij: 'Van 10 juni tot begin augustus is de klaver bevlogen en door het warme weer in deze drachtmaanden is hiervan de opbrengst schitterend geweest.'

... en nu

'De Hoop Biologische Buorkerij' staat op een groot bord bij de toegang van de statige kop-hals-romp boerderij nabij het Friese dorp Joure. Aan het grasland is te zien waar het land van deze boer ophoudt en dat van de boeren met intensieve bedrijfsvoering begint. De koeien van de eerste liggen in het weelderige grasland dat wit ziet van de witte klaver en waarvan de randen een grote diversiteit aan plantensoorten bevatten. In de omringende weilanden staat alleen maar gras, door bemesting met kunstmest heeft de witte klaver geen kans om zich te vestigen. Hoewel hun aantal toeneemt is het aandeel biologische veeteeltbedrijven in ons land helaas nog maar 1%. Een forse toename van dit soort bedrijven zou

structureel een grote verbetering van de bijenweide betekenen.

De beste drachtplant

Als drachtplant is witte klaver namelijk de beste bijenplant in ons land. Uit analyses van Nederlandse honing is gebleken dat stuifmeel van deze plant in de meeste monsters werd aangetroffen. Dat was vroeger zo en ook nu nog ondanks de intensivering van de landbouw. Ook mondiaal gezien staat de witte klaver bovenaan, er is geen andere plant op de wereld waar zoveel honing van wordt gewonnen als van de witte klaver.

Nectar

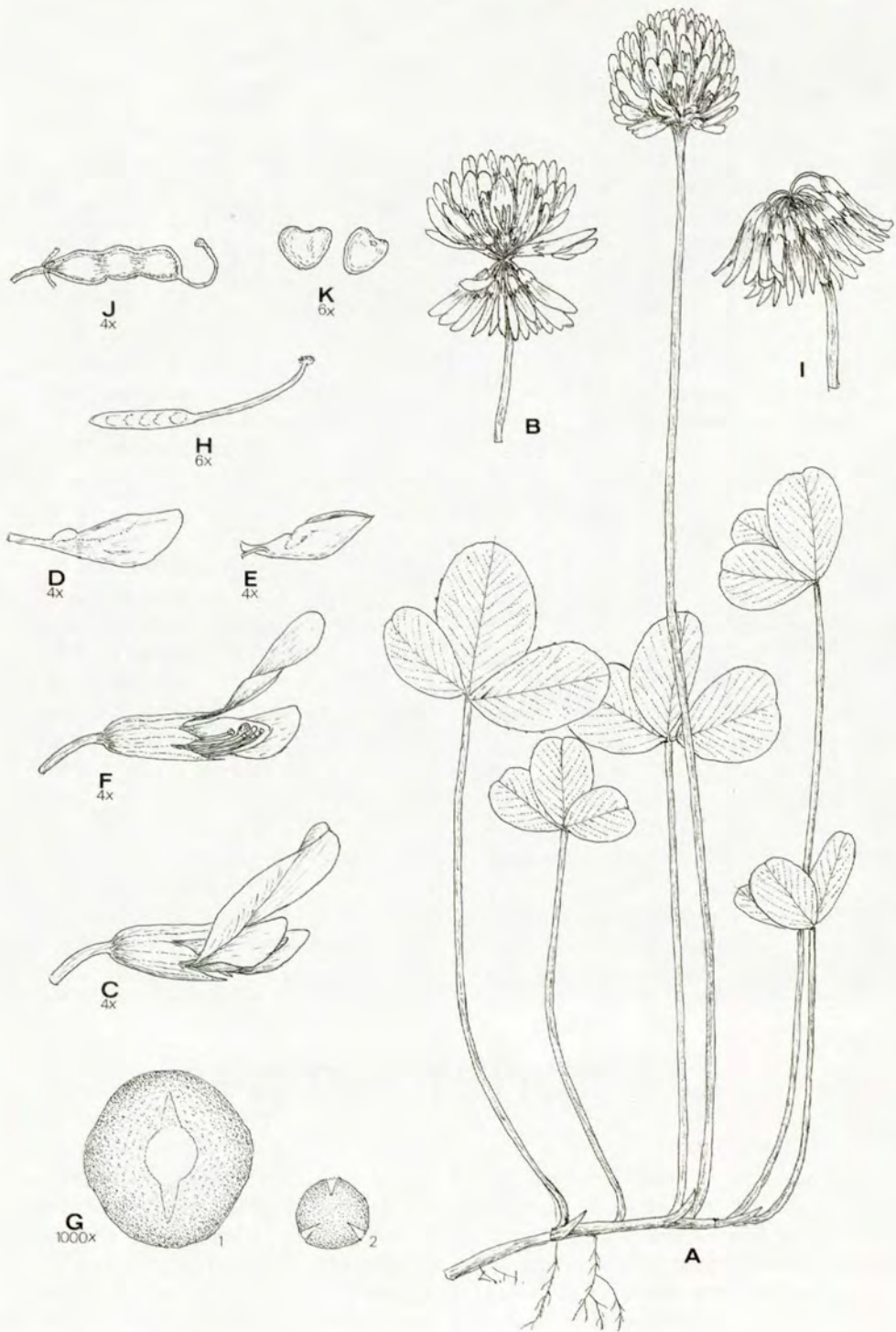
Witte klaver is een overblijvende plant en behoort tot de vlinderbloemenfamilie (*Leguminosae*). De bloemen staan in een hoofdje en buigen naar beneden als ze zijn uitgebloeid. De kroonbladen zijn met elkaar vergroeid en vormen aan het begin een buisje van ongeveer 3 mm lang. De nectar, die aan het begin van de meeldraden vrijkomt, is dus gemakkelijk voor de bijen bereikbaar. De mate waarin de nectar wordt afgegeven is sterk afhankelijk van temperatuur en bodemgesteldheid. Algemeen wordt aangenomen dat witte klaver de meeste nectar afgeeft bij warm weer. De plant past zich echter aan bij het klimaat. Zo is uit een onderzoek gebleken dat een kloon afkomstig van IJsland optimaal nectar produceert bij 10°C en uit Denemarken bij 18°C. Een kalkrijke bodem is een voorwaarde voor de productie van nectar.

Vermeerdering

Witte klaver vermeerdert zich door het vormen van bovengrondse uitlopers, waaraan zich wortels vormen, alsmede door de vorming van zaad. Voor dat laatste is kruisbestuiving een vereiste. Bijen zijn de beste bestuivers van de plant. Het is gewenst dat de bestuiving spoedig plaats vindt, want 3 à 5 dagen na het begin van de bloei vermindert de kans op zaadvorming sterk.

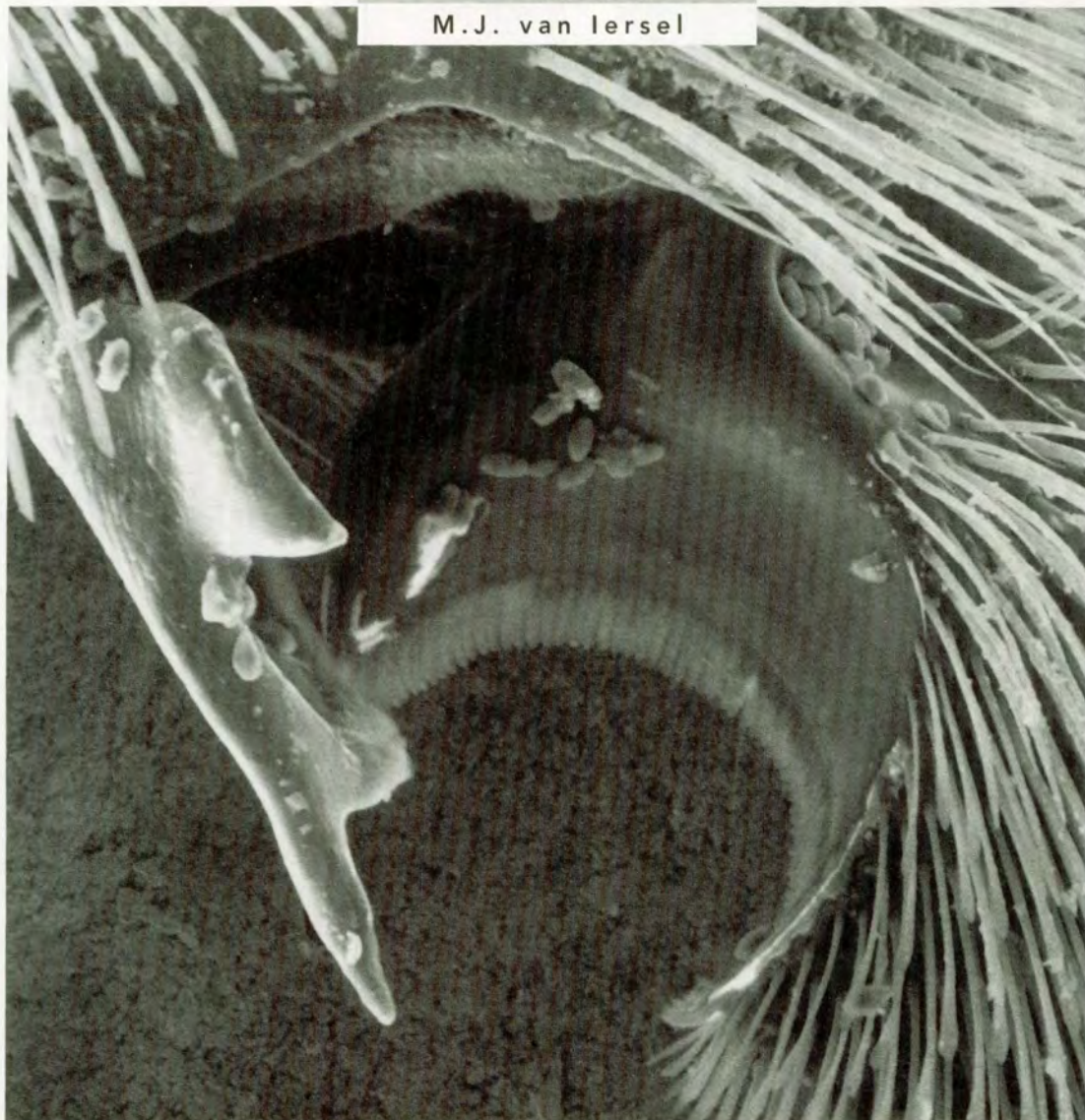
Literatuur

- Jakobsen, H.B. en Kristánsson, K. (1994). Influence of Temperature and floret age on nectar secretion in *Trifolium répens* L. *Annals of Botany* 74: 327-334.
Kerkvliet, J.D. en Putten, A.P.J. van der, (1980). Stuifmeelanalyse van Nederlandse honing. *Bijenteelt* 82: 112-113, 142-143.

Witte klaver (*Trifolium repens* L.)

A deel van de plant met bloeiwijze; B bloemhoofdje ten dele met uitgebloeide bloemen; C bloem; D zwaard; E kiel; F deel van bloem met meeldraden; G stuifmeelkorrel: 1 equatoriaal, 2 polair; H stamper; I hoofdje met vruchten; J vrucht; K zaad.

De sprietreiniger

De voelsprietten van een bij zijn bedekt met zintuigorganen: het orgaan waar de bij mee ruikt, voelt en 'hoort'. Als de bij een bloem bezocht heeft en bedolven is onder het stuifmeel, heeft ze haar sprietreiniger hard nodig om de voelspriet schoon en bruikbaar te houden.

Borstel en pal

Op dezelfde plaats waar bij de achterpoot de stuifmeelpers zit, heeft de bij aan de voorpoot de sprietreiniger. Deze zit tussen het scheenbeen en het eerste

voetlid. Boven aan het eerste voetlid zit een uitholling bezet met stijve pennen. Onder aan het scheenbeen zit een pal. Als de bij haar poot met de uitholling op de antenne legt en deze buigt sluit de pal de antenne in. Door de voorpoot naar voren en naar onderen te bewegen wordt de voelspriet door de aldus ontstane ring gehaald en gereinigd. De borstels vormen de helft van de ring en de voelspriet wordt dus half gereinigd. Doet de bij de andere helft met de andere poot of zijn kop en voorpoot beweeglijk genoeg om de gehele antenne schoon te kunnen maken?

Hallo Harry, het viel in eerste instantie weer niet mee allemaal. De zomer kwam maar niet op gang, de vakantie min of meer verregend, weinig honing in de volken, voor het eerst geen koolzaad. Een jaar om klagend te overzien.

Onze 'bond' lijkt straks onder een slecht gesternte zijn honderdste verjaardag te vieren. Ik ga er maar vanuit dat dit imkerseizoen geen boos voorteken voor die viering is. Juist deze tijd, geïnspireerd door het a.s. jubileum, vraag ik me wel eens af wat de toekomst voor de imkerij in petto heeft. Als het goed is kunnen we straks lezen hoe goed of hoe slecht het vroeger allemaal was, dat alles in het herdenkingsboek. Misschien zijn uit de genoteerde geschiedenis wijze lessen te trekken?

Wat betreft die toekomst, ik zou het zo een, twee, drie niet weten. Wel lijkt me duidelijk dat het roer om moet. Verschillende problemen vragen om een oplossing. Minder wordende dracht, terugtrekkende overheid, te dure cursussen, ach, je kent de verhalen.

Iets anders waar ik me zorgen over maak is de instelling van de imker. Misschien zou ieder voor zich daaraan eens moeten werken, of over nadenken. Ik zal ook zelf eens een hand in eigen boezem (moeten) steken. Want een imker is natuurlijk geen haar beter dan welk ander mens ook. Ik ben bijvoorbeeld nogal geschrokken van de varkenspest en allerlei toestanden daaromheen. Nu wil ik niemand ergens van beschuldigen. Duidelijk is echter dat men waar mogelijk maling heeft gehad aan regels. Is het vervoersverbod in eerste instantie niet menigmaal met voeten getreden? Zouden imkers beter zijn dan varkenshouders? Uitbraken van Amerikaans vuilbroed, vervoersverboden...? Zou ik een beter mens zijn dan... Ik weet niet hoor. Het is maar een somber stemmend voorbeeld, maar toch.

Gelukkig zijn er ook prettige zaken te vertellen. Geheel tegen de verwachting in hebben de bijen, ondanks het uiterlijk minder goede weer en het pessimistische begin van deze brief, toch aardig honing binnengehaald. Dat viel niks tegen toen ik met bange vermoedens na mijn verregende vakantie de kasten ging nakijken. De slinger heeft inmiddels weer gezellig gesnord, in de kast weer een goede voorraad eigen honing, mijn liefje wat wil je nog meer.

Harry ik wens je een goede afloop van dit bijenjaar. Ik hoor nog wel hoe het je is vergaan. De groeten,
Ab.

Ha die Ab, beetje pessimistisch is je brief wel hoor, vind ik. Viel het in eerste instantie allemaal niet mee, zoals je terecht schrijft, blijkt dit jaar opeens een top jaar te worden. Ik zit nu ruim 20 jaar in de bijen, maar zo'n julimaand heb ik nog nooit meegemaakt. Het heeft hier honing 'geregend', en nog. Gisteren (9 augustus) zou ik wat volken klaar maken voor de hei, waar ik overigens ook zeer veel van verwacht, moest ik een paar ramen bijen afslaan. Daar ben ik maar mee opgehouden, de nectar gutste eruit. Aangezien jouw volken daar ook in de buurt staan zal ook jij niet te klagen hebben. Dus Ab, jouw klaagzang was een beetje voorbarig, hetgeen ik je niet kwalijk neem na jouw verregende vakantie. Maar die regen heeft er wel voor gezorgd dat we nu echte topopbrengsten hebben. Dus wat dat betreft mogen we nabije toekomst met vertrouwen tegemoet zien. Maar we moeten de ogen niet sluiten voor de moeilijkheden, want die zijn er. Het imkersgilde vergrijsst, maar dat is de tijdgeest. Dat bedoel ik niet als dooddoentje, het is gewoon zo en er is heel weinig tegen te doen.

Ik hoef maar naar mijn eigen zoon te kijken. Bijen, dat is wel het laatste waarmee hij zich wil bezighouden. Het roer moet om, schrijf je me, maar dat vind ik zo gemakkelijk gezegd. Iedereen doet zijn best, denk ik altijd maar en 'zou ik het zelf beter kunnen?' Waar wij als imkers in ieder geval voor moeten zorgen is dat de Ambrosiushoeve blijft bestaan. Die is er toch voor ons en voor niemand anders al is daarvan niet iedereen overtuigd. Zonder Ambrosiushoeve worden we echt een zinkend schip en dat mag nooit gebeuren. Betaalt de overheid niet, dan moeten wij maar betalen, met zijn allen, daarom hoeft niemand droog brood te eten. Dure cursussen, tja, die zullen wel duur blijven. Kan of wil iemand die graag bijen wil gaan houden dat bedrag niet ophoesten, dan maar geen cursus. Een goede mentor (zoals ikzelf heb gehad) is meer dan voldoende. Wat is er nu mooier dan van een enthousiasteling dit prachtige vak te leren? Dus Ab, we houden de moed erin, 'op naar de volgende 100 jaar.'

Groeten van Harry.

Ede, bakermat Nederlandse imkerij

Jan Speelziek

Weinigen weten dat de gemeente Ede de bakermat is van de vaderlandse imkerij. De Veluwezoom had vóór 1897 een geheel ander aanzien dan nu. In 1826 bestond 62,2% (20.519 ha) van deze gemeente nog uit heide. Geen ontginningen, geen vergrassing, terwijl talrijke schaapskudden de heide kort en jong hielden. Boekweit en heide waren in die dagen de belangrijke drachten. In het vroege voorjaar warenden vele hoogstam-boomgaarden in de Betuwe eveneens een eldorado voor de zwarte heidebij.

288 De Klomp: 's werelds grootste bijenmarkt

Florsi van Wevelinghoven, Bisschop van Utrecht (1379-1393) deed veel voor de bevordering van de welvaart en door zijn toedoen zou de bijenmarkt in de Klomp zijn ontstaan. In de Edese Courant van 1863 staat dat er in juli 5235 bijenvolken werden aangevoerd. Nu is deze bijenmarkt, die in het midden van deze eeuw naar Veenendal werd verplaatst, helaas niet veel meer dan een historisch en nostalgisch evenement. De aanvoer van korfolken kwam voornamelijk uit Brabant en de Betuwe. In die gebieden werd het aantal overwinterde volken door middel van het laten afzwermen van een op drie, soms vier volken gebracht. De volken werden hiervoor gevoed met stamphoning. De zwermperiode eindigde midden juni, zodat de volken voor de markt, de derde week van juli, geschikt waren voor de verkoop. Veluwe imkers, velen van hen waren schapenhouders, brachten op de Veenendaalse wolmarkt ook hun schapen aan de man. Van de opbrengst kochten ze dan een aantal jonge bijenvolken. Deze werden vaak rechtstreeks op de boekweitvelden geplaatst, die goed waren voor grote honingooigsten. Hierna gingen de volken naar de heide. Half september, werd van alle volken éénderde ingewinterd, de rest werd afgezwaveld. Na het afnemen van de heidehoning kregen de volken gemiddeld 12 kg suiker. De suiker was in die dagen ngal prijzig, zodat het aantal wintervolken sterk beperkt moest worden.

Dominee Helding

In de Gelderse Volksalmanak van 1842 werden door dominee O.G.H. Helding 60 pagina's gewijd aan de verbetering van de bijenteelt. Hierin gaf hij aanbevelingen voor de bijenteelt, met het doel dit nevenberoep van de Veluwe boer op een hoger peil te

brengen. Een grootimker in de vorige eeuw was Albert van Schothorst (1814-1899), die in De Valk onder Lunteren woonde. Dominee Helding was zeer bevriend met de familie Van Schothorst en daarin lag vermoedelijk het geheim van de goede raadgevingen in de Gelderse Volksalmanak.

Crisis in de imkerij

Waren er in 1850 nog meer dan 200.000 volken in ons land, in 1896 was dat aantal geslonken tot ongeveer 100.000. Verouderde bedrijfsmethoden, onvoldoende onderwijs en voorlichting en het ontbreken van enig organisatorisch verband, warenden oorzaken van de achteruitgang van het eertijds zo bloeiende imkersbedrijf. Daarbij kwam dat honing niet meer de enige zoetstof was: rietsuiker en vooral bietsuiker veroverden de markt.

Oprichting van de VBBN

Meester T.C. Hootsen uit Lunteren wist in 1896 de Gelders-Overijsselse Maatschappij van Landbouw te bewegen maatregelen te nemen. Dit resulteerde in een bijeenkomst georganiseerd door het Nederlandse Landbouwcomité. Zestig imkers uit alle delen van het land kwamen op 29 oktober 1897 in Utrecht bijeen. Dit werd de oprichtingsvergadering van de VBBN. Een prominent imker uit Lunteren, notaris R. Dinger, was van 1897 tot 1901 de eerste algemeen voorzitter van de VBBN. B. Wigman, ook uit Lunteren, was de eerste 16 jaar secretaris van de VBBN en vervolgens negen jaar algemeen voorzitter. Hootsen werd de eerste redacteur van 'Het Groentje'. Hij kreeg grote bekendheid door zijn artikelen in het maandblad en door zijn boek 'De Bijenteelt' (1909).

Andere grote imkers in de gemeente Ede

In Bennekom op Den Wildenkamp bezaten de gebroeders Geurt (1870-1938) en Cees (1906-1974) van den Brink een grote imkerij, waar menigeen op bezoek kwam om het imkersvak te leren. In diezelfde tijd woonden op De Hindekamp, aan de oostzijde van de Ginkelse heide, Geurt Speelziek (1855-1936) en Willem Speelziek (1871-1959), twee broers* die eveneens de bijenteelt beoefenden.

*) Oud-ooms van de schrijver

Verkorte versie van 'Ede, bakermat van de Nederlandse imkerij' (De Zandloper), 25(2) 1997.

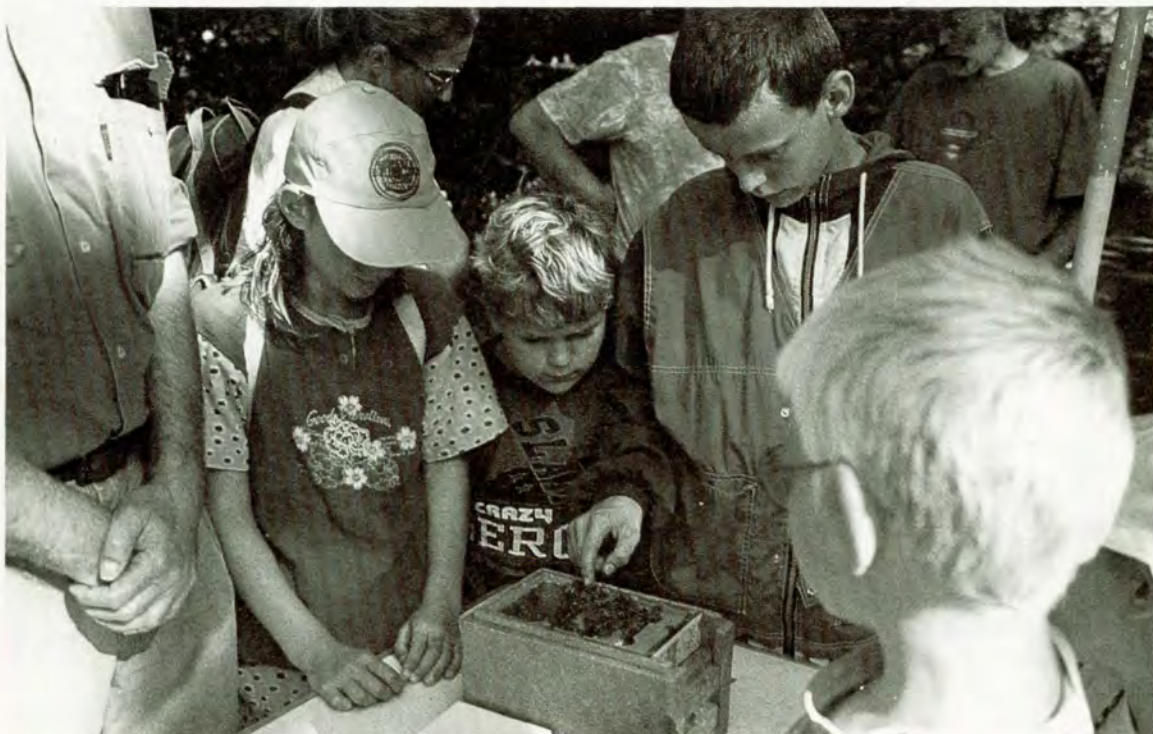
Het verenigingsleven in Rotterdam

Jan Tempelman, secretaris VBBN subvereniging Ambrosiusgilde, Rotterdam

Allereerst moet ik kwijt dat ik pas vijf jaar imker. In mijn beroep, edelsmid en docent aan een kunst-academie, is er geen verband met het imkeren. Maar op vakantie in Portugal in 1990 werd ik gegrepen door het heilige vuur. Na mijn basiscursus in 1992, waarin mijn leergierigheid niet erg bevredigd werd, moest er een grote inhaalslag worden gemaakt. Een enorme behoefte aan kennis moest worden opgevuld. Waar ik nu sta, is niet zo relevant. In 1993 werd ik secretaris van het Ambrosiusgilde, de subvereniging in Rotterdam. Een goed draaiende en actieve vereniging met een aantal bijenstanden aan de rand van de stad. Eén ligt in Rotterdam-Zuid. Hier staan twaalf imkers waarvan de helft van buitenlandse afkomst. De tweede stand staat in Vlaardingen en nog een educatieve bijenstand voor lessen en voorlichting. Een door verenigingsleden geleid depot, waar we ook nog behoorlijke inkomsten van hebben. Een enorme service is dat. Je moet maar het geluk hebben leden in de vereniging te hebben die dat willen doen. En in

het winterseizoen vijf avonden met lezingen door sprekers, sommigen op voordracht van leden, anderen uit de bekende VBBN-sprekerslijst, en een actieve koninginnenteeltgroep. Een bescheiden bijen- en honingmarktje. En dat alles met een typische Rotterdamse mentaliteit (ik ben een Achterhoeker) van vooral niet zeuren, maar aanpakken, wat me zeer bevalt. Eén telefoontje is genoeg. Het ledenaantal bedraagt 180, waarvan er 115 lid zijn van de VBBN. De leeftijden lopen uiteen van 16 tot 86 jaar. Met een duidelijke verjonging richting hoger opgeleide dertigers/veertigers. Zetten we hier een trend? Dat maakt waarschijnlijk ook dat de leergierigheid zo groot is. Gelukkig loopt het sociale spectrum door alle lagen van de bevolking. Waarbij vanzelfsprekend ook vele allochtone medeburgers van werkelijk alle plekken van de wereld: Turken, Marokkanen, Joegoslaven, Iraniërs. Soms levert dat een groot probleem op voor wat betreft de communicatie. Ja en nee gaat nog wel, maar leg even uit dat je de veger niet te groot moet laten worden anders gaat hij weer zwermen.

289

Een nieuwe generatie imkers verzamelden zich dit jaar op de markt in Epe. Zij zullen zich goed thuis voelen bij een imkervereniging als het Ambrosiusgilde in Rotterdam. Foto Marleen Boerjan.

Wat doen we en wat hebben we gedaan?

• Het uitgeven van een twee-maandelijks verenigingsblad 'Raar voor imkers', dat ver buiten de regio enige vermaardheid heeft.

• Elk kalenderjaar een officiële cursus 'Verzorgen bijenteelt' en een cursus 'Uitvoeren bijenteelt' op de AOC De Groene Delta, lokatie Rotterdam. Naar mijn gevoel nog steeds te dure cursussen gezien de MacSharry-regeling. Het kost wat moeite de cursussen vol te krijgen, de woonplaats van de cursisten loopt dan ook uiteen van Gouda tot Zierikzee.

• Een in de betreffende gemeentepublicatie en 'Gele Gids' vermeld 'zwermmeldpunt', waar een op post-code gesorteerd imkerbestand aanwezig is om de dichtsbijzijnde imker in te schakelen. Het is vooral de 'Gele Gids'-vermelding die de nodige telefoontjes oplevert; natuurlijk ook meldingen over hommels in mezenkastjes, bijen in spouwmuren en wespenoverlast.

• Cursus vernieuwde darrenraatmethode (varroamijtbestrijding), te weinig deelnemers. (voorjaar 1997).

• Initiatief voor een cursus 'stuifmeeldeterminatie' (voorjaar 1997) door Piet Jan Kaas in de Hortus in Leiden.

• De cursus 'Erfelijkheid, selectie en teelt' in het najaar 1997 door mw. M.J. Duchateau.

• Samenstellen van een rapport van onze stuifmeeldeterminatie van honingen, verzameld in groot-Rotterdam. Van de vele honinggoogsten in en rond de stad werd een stuifmeelpreparaat gemaakt (de centrifuge hiervoor was een schenking van het Anjerfonds). Een van onze leden heeft zich in de tussentijd ontwikkeld tot een respectabele determinatiedeskundige.

• Een dikke 'reader' gemaakt waarin alles wat we konden vinden over Amerikaans vuilbroed,

Uitleen materialen

Uitbreiding van het uitleenmateriaal door de aanschaf van:

• een stoomwassmelter. Ook hiervoor werden aanzienlijke bedragen ontvangen van de Stichting ter Bevordering van de Volkskracht (kom daar maar eens om buiten Rotterdam).

• een ratenpers (Dadantmaat waardoor die imkers er ook plezier aan kunnen hebben

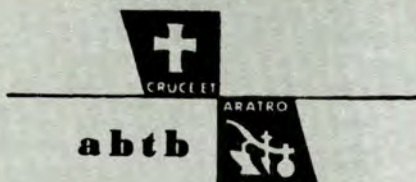
• drie meetmicroscopen voor de stuifmeelclub.

Dit alles naast de drie uitleenslingers, drie stereo-microscopen en de refractometer die we al hadden.

Natuurlijk is het zo dat je van de 180 leden er maar 80 kent en dat je moeilijk alle imkers kunt interesseren voor een verdere verdieping in het gehele

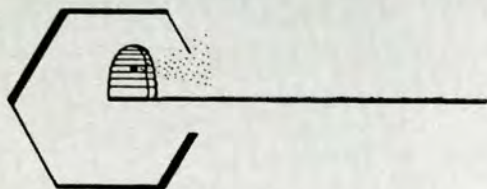
bijgedoe, of het nu over boeken, lezingen, clubjes of excursies gaat. Waarschijnlijk ligt hun belangstelling ergens anders en is hun doel van het imkeren zeer verschillend van de mijne. Dus blijft alleen dienstverlening over in de vorm van depotactiviteiten en het uitlenen van materiaal. Veelal zoek je zelf ook een groepje waarbij je je kunt aansluiten. Een groepje met je ongeveer dezelfde motivatie en belangstelling, een groepje waar je je op je gemak voelt om samen dingen te doen. De sociologie leert dat zo'n groepje niet veel groter is dan 6-8 personen om alle interacties nog te kunnen overzien zonder dat je het zicht op het geheel verliest. Ik prijs mij gelukkig dat ik mij tot zo'n clubje mag rekenen. Wat de vereniging met haar vertegenwoordigingen naar boven moet weet ik ook niet zo goed. We zullen met al onze wijsheid niet schromen daarvan bericht te doen. Dienstverlening naar de leden toe is volgens mij hét toverwoord.

Vanzelfsprekend zijn die overkoepelende organen op een afstandelijke manier belangrijk voor het imkeren in het algemeen, maar de individuele imker zal er weinig van merken (hierin verschil ik nogal van mening met de heer Van Houwelingen, zie Bijen 6(3): 67-69 (1997)). Het is de imker niet kwalijk te nemen dat hij de gehele opdeling in al die organisaties en hun besturen en hun overkoepelende organisatie voor lief neemt. Veel invloed zal dat gedoe op zijn individuele imker-geluk niet hebben. Maar het is wel zonde van de tijd. Laat ik maar eindigen met een paar provocerende open aanmerkingen. Misschien zet dat iemand aan het denken. Al die overkoepelende bezigheden moeten zo professioneel en efficiënt mogelijk verlopen, zodat je je service naar alle leden kunt waarborgen en zelfs verhogen. Dus schaf die bondjes maar af en de Bedrijfsraad ook en maak vooral een gezamenlijk promotiebeleid, omtrent honing en andere bijen-producten. Ik schrijf alle leden en bedoel: laat duizend bloemen bloeien. Je moet als lid van een vereniging een direct en merkbaar voordeel hebben van je lidmaatschap. Er moet een gevoel van onontbeerlijkheid in zitten. Je moet er direct voordeel van hebben. Je moet imkers niet vragen wat ze willen, je moet ze hapklare brokken voorzetten. En omdat er zoveel verschillende imkers zijn moet je veel hapklare brokken maken, zonder brokken te maken.

Europese reizen

De imkersbond ABTB heeft besloten met ingang van 1998 Europese reizen te organiseren. Het zullen geheel verzorgde reizen zijn waarbij bezoeken worden gebracht aan bijenmusea, botanische tuinen en arboreta, onderzoekcentra voor bijen, koninginneteelstations, beroeps-imkers, alsmede natuurgebieden, kastelen en andere bezienswaardigheden. Daar waar imkers zich met bijen bezighouden, zal voor de niet in bijen geïnteresseerden een alternatief zijn. Voor 1998 is een vierdaagse touringcar-reis gepland in België en Noordfrankrijk en wel op 22-25 mei. Voor de uitvoering van deze reizen heeft de bond contact gelegd met Morren Specials, deze is specialist in groeps- en incentive reizen (o.a. reizen voor Groei & Bloei). In nog volgende uitgaven zullen het reisprogramma en de kosten besproken worden. U kunt zich voor verdere informatie wenden tot de heer G. Hollander, v. Marlestraat 13, 7035 AN Kilder, 0314-683329 (ná 20.00 uur).

Studiedag NCB 8 november

Markt bijenboeken en imkersartikelen

De studiedagcommissie is steeds bezig om de studiedag voor de imkers zo aantrekkelijk mogelijk te maken. Vandaar dat er ieder jaar nieuwe activiteiten worden worden opgezet. De ene activiteit komt beter van de grond dan de andere. Zo is al jaren geprobeerd een plantenbeurs van de grond te krijgen. De belangstelling hiervoor was zo minimaal dat besloten is om deze op te heffen en ook de verkoop van drachtplanten te staken. De 'Gentiaan' zal wel met zijn bloembollen aanwezig zijn. De laatste nieuwe activiteit op de studiedag van 1996 was de aanwezigheid van antiquariaat 'De Stokroos' uit Zutphen met tweedehandse bijenboeken. De belangstelling hiervoor was zo groot dat deze ook dit jaar weer aanwezig zal zijn.

Bijenboeken

Dit jaar is er een markt van imkerspullen en bijenboeken gepland. Alle soorten boeken, oude en nieuwe en Nederlandse en buitenlandse, komen in aanmerking. Voor verzamelaars een mooie gelegenheid dubbele boeken van de hand te doen en andere aan te schaffen. Voor beginnende imkers misschien dé mogelijkheid een boek aan te schaffen dat niet meer herdrukt wordt, zoals het boek 'Bijenhouden met succes' van H. van Gool.

Imkersartikelen

Onder imkersartikelen wordt alles verstaan wat in de bijenhouderij gebruikt kan worden, dus van raampjes-lichter tot honingslinger. Gedacht wordt aan tweedehands artikelen, die nog goed te gebruiken zijn en die niet meer gebruikt worden. Ook nieuwe spullen kunnen aangevoerd worden zolang het maar beperkt blijft en niet commercieel wordt aangepakt. Speciale toeleveringsbedrijven van imkerartikelen komen dus niet in aanmerking voor deze beurs.

Voorkom verspreiding van ziekten

Om problemen met ziektenoverbrenging te voorkomen mogen geen uitgebouwde ramen worden aangevoerd. Verder is het wenselijk kasten en kastonderdelen vooraf goed te ontsmetten, bijvoorbeeld met een brander. De spullen kunnen vóór de studiedag in het betreffende lokaal klaar gezet worden en de verkoop, waarvoor u zelf verantwoordelijk bent, zal tijdens de middagpauze plaatsvinden. Na afloop van de studiedag neemt ieder zijn/haar spullen weer mee naar huis.

Tentoonstelling zelfgemaakte handwerken

In het kader van het parallelprogramma wordt er een tentoonstelling gehouden van zelfgemaakte handwerken. Deze hoeven geen betrekking te hebben op de bijenteelt, het gaat vooral om de toegepaste technieken. Om deze activiteit te laten slagen een verzoek om een en ander tijdig bij elkaar te zoeken en mee naar Boxtel te nemen. Inlichtingen: J.M. Onsteeg, 0411-621547.

Uit de PC van de voorzitter

Dick Vunderink

Vijf jaar geleden werd ik gekozen tot voorzitter met een

vaag idee over de jubileumviering. Eind van deze maand is het zover en de spanning neemt dagelijks toe.

Ik ga 75 jaar terug naar het verslag van de Algemene Vergadering 1922, waarin de voorzitter van de Statutencommissie, Ebbinge Wubbe zegt 'dat er veel ontevredenheid is, het HB 't vertrouwen der Ver. niet heeft en dat de Ver. veel te gecentraliseerd is en dat er naar decentralisatie is gestreefd, waarbij de macht van 't HB meer naar de Ringen en afd. wordt verplaatst. De kosten van 't HB zijn te groot.' Elders in het verslag legt de voorzitter uit, dat hem uit niets is gebleken dat het HB 't vertrouwen niet heeft. Vieren wij het Feest der Herkenning of staat er nu een andere VBBN? We zijn gedecentraliseerd - al heeft het nog bijna vijftig jaar geduurd - en uit veel blijkt dat het HB 't vertrouwen heeft. Dankzij de decentralisatie, de openheid van beleid en de veel grotere beleidsbeïnvloeding. Nog te weinig gebruikt, overigens.

292

Maar in 1997 is de VBBN een volledig gedemocratiseerde vereniging. Een gunstige ontwikkeling, want met onze veel complexere maatschappij moet er snel en gevarieerd kunnen worden bijgestuurd. Groepsbesturen kunnen beter op de lokale situaties inspelen dan een centraal bestuur. Nu de overheid decentraliseert, heb je groepsbesturen nodig om de provinciale besturen aan te spreken op steun voor regionale activiteiten. Regelmatig overleg tussen HB en groepen en onderling vertrouwen zijn een voorwaarde. Soms moet het HB een besluit nemen dat niet vooraf is afgestemd en later zal de Algemene Vergadering laten blijken of het HB het vertrouwen goed heeft gebruikt. Ik stel dus dat wij onze interne zaken aardig op orde hebben. Extern is er eveneens veel veranderd. Het partnerschap voor land- en tuinbouw blijft bestaan, maar niet meer in een formeel verband. Het Landbouwschap is vrijwel ontmanteld waarbij de afdeling Bijenteelt als eerste werd opgeheven. Het subsidiebeleid van de overheid is drastisch aan banden gelegd en persoonlijk vind ik dat een winst doordat de burger weer bepaald wordt bij zijn eigen verantwoordelijkheid. Een tientje van elke imker voor praktijkonderzoek vind ik heel normaal. Laten we overigens wél vaststellen dat de bijenhouderij nog steeds gesteund wordt in de financiering van de Ambrosiushoeve en de bestrijding van Amerikaans vuilbroed. Precies die aspecten die voor een vereniging als de onze niet zijn op te brengen. Dat raakt dat merkwaardig dualisme in onze vereniging: een vereniging van hobbyisten die terzelfdertijd een belangrijke economische (bestuivings)functie vervullen en daardoor in dezelfde verbanden zijn opgenomen als agrarische ondernemers. Maar die niet met dezelfde ondernemers-meetlat behandeld kunnen worden. Maar wie zijn wij? Wie zijn onze leden eigenlijk? Ook daar verandering? Zeer zeker. En niet alleen in aantal. Ook hier vergrijzing, een woord met een negatieve klank. Waarom eigenlijk, vraagt de voorzitter mede namens enkele volgrijze collega HB-ers. Ik bespeur opnieuw een dualisme onder ons imkers. Wij kunnen intens genieten van ons bijen, 'wonderen om ons heen', en we kunnen ons intense zorgen maken als alles niet meer blijft zoals het was. Wij zijn onderdeel van de maatschappij en plukken daar ook de goede en wrange vruchten van. Zoals

verandering van ons ledenbestand. Jongeren moeten veel meer dan vroeger vechten voor een positie in het economisch leven, studeren of werken niet meer in eigen woonplaats, moeten balanceren tussen hun baan en die van hun 'voordeur-deler' en pas later als er een stabiel gezin is, kunnen ze eens aan een hobby als bijenhouden denken. Wij moeten alleen zorgen dat ze jong een keer 'gestoken' zijn. De dapperen keren heus wel terug. Maar wél later. De positieve kant van de ontwikkeling is, dat ouderen meestal eerder met hun betaalde baan stoppen en nog vitaal als zij zijn een nieuwe activiteit zoeken en alom zie je dan de VUT'ers binnenkomen. Waardevolle leden omdat ze tijd en allerlei ervaring hebben, waarvan de vereniging kan profiteren. Maar ze zullen hun 40-jaren-speld niet ontvangen.

Ook wij hebben last van de moderne burger die individualistischer wordt en zich niet wil binden aan bestuursfuncties en helemaal vrij wil zijn. Troost u, ook dat gaat over. Zoals veel mensen al genoeg krijgen van de vele vakantiereizen, krijgen ze ook genoeg van een leven waarin ze zelf het doel zijn.

Wij moeten afrekenen met de hang naar 'kon alles maar blijven zoals het was'. We zitten niet meer in het Nederland van de oprichting van de VBBN. Ik ga de veranderingen niet opsommen, u kent ze allemaal. Ik illustreer het met de kleine arbeider/boer van 1897, die één of twee koeien had, drie schapen, het gemeste varken rookte in zijn schouw en bij een mooie zomer wat bijverdiende aan z'n bijen, waarvoor hij zelf de korven had gevlochten. Daarnaast plaats ik de bio-industrie van 1997. We moeten afrekenen met het idee dat je met bijen geld moet verdienen. Bijenhouden is een natuurhobby, waarvan het leuk is dat je ze kosten vaak nog terug krijgt. Bij welke hobby is dat? Misschien dat enkelen met veel investering van materiaal en tijd er wat van overhouden, maar dat geldt niet voor ons, de overige 95%. De haast spreekwoordelijke imkerzuinigheid past niet meer in ons welvaartslandje, waarbij ik me wél realiseer dat niet iedereen in welvaart verkeert. Maar met goed imkeren..., niet waar?

In het Nederland van nu dienen onze bijen vooral de natuur, ze bouwen de voedselketen van bloem tot roofvogel. En ze zijn onderdeel van die voedselketen met elke zes weken veertigduizend eiwitpropjes van tachtigduizend volken voor de insekteneters.

Daarom draagt het symposium als opening van de jubileumviering de titel 'De Toekomst van de Bijenhouderij'. Omdat wij een toekomst ingaan waarbij de traditionele rol van honingproducent verschuift naar bestuiver van land- en tuinbouw en van natuur. Omdat dit ander gedrag van ons zal vragen en het imago van de bijenhouderij gaat veranderen. Omdat de natuurlijke flora een grotere rol gaat spelen. Omdat er een nieuwe toekomst daagt van gewasbescherming.

Ik hoop dat u zich met ons wilt oriënteren op die nieuwe toekomst. Te beginnen als deelnemer aan het symposium. Ik wens u en de honingbijen een goede toekomst.

In april 1997 is op 83-jarige leeftijd overleden ons lid

WILLEM VAN DE BERG

Hij was bijna 70 jaar een sympathieke aardige bijenhouder. Ook in het bestuur van onze vereniging is hij zeer actief geweest. Vóór de fusie van de verschillende verenigingen was hij al secretaris van de vereniging Vlijmen. In 'De Langstraat' was hij tot enkele jaren geleden een secure penningmeester.

Wij wensen de kinderen en kleinkinderen veel sterkte.

Bestuur en leden
NCB bijenhoudersvereniging De Langstraat, Waalwijk

Het laatste beetje is nu op,
veel was er te verduren.
Het kaarsje is nu opgebrand,
gedoofd zijn alle vuren.

Op 31 mei 1997 is op 75-jarige leeftijd te Cromvoirt overleden onze oud-penningmeester en de nestor van onze vereniging

GERARD VAN SON

Het oudste lid van onze vereniging, Geert uit Cromvoirt, heeft ons verlaten. Bijna 60 jaar heeft Geert bijen gehouden, als het even kon zonder kap en met sigaar. Hij heeft een enorme bijdrage geleverd aan onze kleine vereniging als bestuurslid, penningmeester en als collega-imker, die zijn schat aan ervaring met iedereen wilde delen. Eigenwijs als hij was ('allemaal klappers, ze weten niks') heeft hij het vaandel van de vereniging altijd hooggehouden, zeker als het voortbestaan van de vereniging werd bedreigd. Zowel de natuur als de imkerij heeft hij een warm hart toegedragen en tot het laatste moment, ondanks zijn slechter wordende gezondheid, heeft hij voor zijn bijen gezorgd. Geert was een echte imker van de oude stempel.

Wij zullen hem missen.

Bestuur en leden
NCB bijenhoudersvereniging St. Ambrosius, Vught

Rectificatie

In het artikel "De psychologische angel van een wespenteek" in het septembernummer van Bijen 6(9): 227-228, staat in de vetgedrukte inleiding: 'Het onderzoek loopt al een jaar en zal duren tot april 1997. Dit moet zijn: tot april 1998. Er is nog steeds een dringende behoefte aan proefpersonen. Misschien kent u in uw kennissen- of familiekring personen die allergisch zijn voor wespenteeken en kunt u hen bewegen aan dit onderzoek mee te doen. U kunt contact opnemen met het Academisch Ziekenhuis Groningen, afdeling Allergologie, 050-3612973.

11 oktober Wierden

Viering van het 60 jarig bestaan van de VBBN subvereniging Wierden/Enter e.o. De Groep Overijssel-Oost van de VBBN organiseert een regionale honingkeuring in café/restaurant 't Anker'. Zie ook Bijen 6(7/8): 217 (1997).

Inl.: G.J.M. ter Beke, 0546-573552, voor de honingkeuring: G.J.J. Luttkhuis, 0541-513649 of J. Gierveld, 0548-512445.

14 oktober Merkelbeek

Stammtisch-avond van 19.30-22.00 uur, in de 'Henkhof', Clemensweg 1. met actuele onderwerpen en overlarf- en koninginnenteeltproject. Inl.: B. de Graaf, 046-4336163.

15 oktober Baexem

Lezing georganiseerd door LLTB Regio Midden, door dhr. J.F. Charpentier over 'Koninginnenteelt en bedrijfsmethode', in het Gemeenschapshuis 'Baexheimerhof', Kerkstraat 1, aanvang 20.00 uur. Inl.: Jan Slots, 0475-452190.

16 oktober Udenhout

Lezing met film door de heer Haans over kunstmatige inseminatie, aanvang 20.00 uur in Café 'De Schol', Stationsstraat 13. Organisatie: Samenwerkingsverband van de Regio Midden-Brabant. Inl.: G.E. de Vries, 073-5212741.

17 oktober Gouda

Thema-avond 'Honing en brandwonden' door Dr. Th. Postmes, organisatie VBBN subvereniging Boskoop, aanvang 20.00 uur in 'Ter Gouw', Livingstoneaan 52, toegang gratis. Inl.: E. Folles, 0182-531383.

21 oktober Heerlen

Maandelijke studiebijeenkomst (Imkerstammtisch) van de LLTB bijenvereniging Heerlen van 20.00- 22.00 uur in de Biologische School, Heldenvierlaan 12. Gasten zijn van harte welkom. Inl.: L.J. Leerssen, 045-5441884.

25 oktober Wageningen

In verband met het 100-jarig bestaan van de VBBN zal er in het WICC/IAC een symposium 'De toekomst van de bijenhouderij' gehouden worden (zie ook Bijen 6(7/8): 241-242 (1997)). In het Bijenhuis Wageningen worden een Open Dag, een Nationale Honingkeuring en een presentatie van de nieuwe CD-rom gehouden, tevens uitreiking van het jubileumboek van de VBBN 'Honderd jaar imkeren'. Zie ook elders in dit nummer.

31 oktober Leiden

16de Honing- en waskeuring en Bram de Smidt doet verslag van zijn reis door Albanië en zijn ontmoeting met imkers aldaar. In de kantine van tuinvereniging 'Cronesteyn', Boerenpad 1, aanvang 20.00 uur.
Inl.: I. v.d. Pavert, 020-5121894 of via de Homepage <http://maca76.nki.nl/BBB/ImkersLeidenHomePage.html>

8 november Boxtel

Studiedag Bond van Bijenhouders NCB. Zie elders in dit nummer.